

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

E-mailadres redactie
kroniek@okvvoorst.nl

Port Payé
Pays-Bas

Postbus 170
7390 AD Twello

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

IN DEZE KRONIEK ONDER MEER:

- EEN DAPPERE DAME OP DE BEELE
- SPOORWEGONGELUK TE TWELLO
- DE GARELAER BIJ DE CLABANUS
- SPORTCLUB TERWOLDE 100 JAAR

Jaargang 42 - 2019 - Nummer 2

OUDHEIDKUNDIGE KRING VOORST

Opricht 18 december 1975

ERELEDEN

B. ten Bosch, J. Groenenberg, Mr. J.H. Hermsen,
J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen,
W. Wassink, B. van de Zedde

DAGELIJKS BESTUUR

Fred van der Vegte, **voorzitter**
Zandstraat 5, 7383 AH Voorst
voorzitter@okvvoorst.nl

Gerrit Rutgers, **secretaris**
Badijkstraat 58, 7391 HE Twello
secretaris@okvvoorst.nl

Wim Huisman, **penningmeester**
Oude Deventerweg 14, 7383 AD Voorst
penningmeester@okvvoorst.nl
Gé Veen

Domineestraat 4, 7391 GG Twello
Henk Wolters
Beentjesweg 8, 7396 PD Terwolde

KVK EN BETALINGEN

KvK nummer 40102879
Betalen uitsluitend via Rabo-rekening-
nummer NL80 RABO 0362 8092 67

GIFTEN EN SCHENKINGEN

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

WERKGROEPEN EN CONTACTPERSONEN

Coördinatie studieruimte

Gerrie Groenewold: info@okvvoorst.nl

Bibliotheek

Gerard Vrieling: info@okvvoorst.nl

Werkgroep documentatie

Henk Karrenbeld: info@okvvoorst.nl

Fotogroep

Jack Damen: info@okvvoorst.nl

Ledenadministratie

Ab Peppelenbos: administratie@okvvoorst.nl

Contact leden en vrijwilligers

Henk Wolters: info@okvvoorst.nl

Lezingen

Gé Veen: info@okvvoorst.nl

Tweede Wereldoorlogarchief

Bertus ten Bosch: info@okvvoorst.nl

Webmaster

Wim Wassink: www.okvvoorst.nl

Werkgroep genealogie

Auke Vlietstra: genealogie@okvvoorst.nl

Redactie Kroniek

Martin Rothengatter: kroniek@okvvoorst.nl

GEMEENTEARCHIEF VOORST

H.W. Iordensweg 17, Twello
gemeentearchief@voorst.nl
Studiezaal open op maandag van
9.00-17.00 uur

Afbeelding omslag: Hein Diekmann (midden) met enkele van
de paarden van Adèle de Perez (links) op de Beele.

Druk: Brein Reclame, Twello, oplage 750 stuks

INHOUD

KRONIEK JAARGANG 42 2019 NUMMER 2

2	Van het bestuur	Bestuur
3	Agenda	Gé Veen
5	Kroniekpost	Martin Rothengatter
7	Van de ledenadministratie	Wim Huisman & Ab Peppelenbosch
8	Van werkgroep genealogie	Auke Vlietstra
9	Van onze zusterverenigingen	Gerard Vrieling
12	Allerhande manden	Jan Lubberts
13	Een dappere dame op de Beele	Mario Broekhuis
18	Keuterboerderijtjes aan de Trippestraat	Hanneke Haaksma
20	Spoorwegongeluk te Twello	Jan Groenenberg
28	De Oude Zutphenseweg	Marten Brascamp
30	De Garelaer bij de Clabanus	Ans Burie-Gotink
39	Knöppies-ding	Tone Moes
40	Sportclub Terwolde 100 jaar	Jan Lubberts
43	Notulen ALV 2019	Bestuur

BEZOEKERS- EN STUDIERUIMTE

Postadres: Postbus 170, 7390 AD Twello
Bezoekadres: Dorpsstraat 11a
Ingang aan de Dorpsdwarstraat
Geopend: dinsdag en woensdag van 9.00
tot 16.00 uur en verder op afspraak
Telefoon: 0571-277090
E-mailadres: info@okvvoorst.nl
Website: www.okvvoorst.nl

LIDMAATSCHAP

De jaarcontributie bedraagt € 20,00 per
persoon; voor gehuwden of partners
woonachtig op hetzelfde adres € 25,00
Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen
van adres en/of lidmaatschap via
administratie@okvvoorst.nl

REDACTIE KRONIEK 2019-01

Martin Rothengatter (eindredactie), Gerrie
Groenewold, Ineke van der Vegte-van Asselt
en Elsbeth Volker (opmaak) m.m.v. F.C. Nelis
(corrector)

REACTIES EN KOPIJ

kroniek@okvvoorst.nl
Nieuwe kopij inleveren voor 29 juli 2019

KRONIEK

Kroniek beoogt een breed georiënteerd
informatiemedium van de Oudheidkundige
Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en
voor de leden. Het verschijnt in de maanden
maart, juni, augustus en november.

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden
artikelen - in overleg met de auteur - aan te passen. Daar-
naast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden
en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken.
Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom. De
auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tij-
de bij de rechthebbende. Noch de OKV, noch de redactie van
de Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig
gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is
aangeboden.
Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toe-
gestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende
auteur(s).

VAN HET BESTUUR

Beste leden van de Oudheidkundige Kring Voorst,

Enkele weken geleden verscheen het OKV-boek over tweehonderd jaar ontwikkelingen in de gemeente Voorst. Het is een prachtig boek geworden, zowel wat betreft inhoud als vormgeving. Wij danken de schrijvers voor hun interessante bijdragen en danken de redacteurs en de vormgever voor hun grote inzet, deskundigheid en creativiteit!

De meeste voor-inschrijvers hebben ons boek 'Gemeente Voorst 1818-2018' al afgehaald. Voor niet-inschrijvers is het boek te koop voor € 17,50. Het boek is 176 pagina's dik en rijk geïllustreerd met bijna 400 afbeeldingen. U kunt uw boek afhalen en/of kopen op dinsdag, woensdag en donderdag tussen 9.30-15.30 uur bij de OKV in Twello. Graag contant betalen.

Volgend jaar, in 2020, vieren wij 75 jaar bevrijding. Door heel het land worden daar nu reeds voorbereidingen voor getroffen, ook door de OKV. Vanuit provincie en gemeente worden activiteiten gestimuleerd en gecoördineerd. Binnen de OKV is een werkgroep opgericht die de herinneringen aan de oorlog wil vastleggen in de vorm van gesprekken, documenten en beeldmateriaal.

Wij denken daarbij aan interviews met dorpsgenoten over hun gevoelens van blijdschap en angst, maar ook over de humor die men had. Dagboeken en authentieke beschrijvingen uit de oorlogsjaren en de jaren van wederopbouw geven ook inzicht daarin. Wat zijn de levenslessen vanuit die tijd van onze ouders en grootouders?

Mocht u uw herinneringen willen delen, dan nodigen wij u uit om u aan te melden bij ons of deel te nemen aan gesprekken, ronde tafel gesprekken, die wij willen organiseren later in het jaar. Kent u bewoners uit die tijd die inmiddels elders wonen en die geïnteresseerd zijn om aan dit project mee te doen, laat ons dat dan weten.

Dit voorjaar zijn wij begonnen met de concrete samenwerking met de Stichting Cultuurhistorie Voorst. Wij worden daarbij ondersteund door Erfgoed Gelderland. Doel is het produceren van een cultuurhistorische atlas van de gemeente en via een website alle historische gegevens toegankelijk te maken.

De komende maanden worden besteed aan de introductie van een nieuwe, eenvoudiger te bewerken data base voor historische gegevens en verhalen en aan de voorbereidingen voor de opzet van de cultuurhistorische atlas en de bijbehorende website.

Verder wil het bestuur u hartelijk danken voor uw medewerking aan de schriftelijke stemming over de wijziging van de statuten die in de vorige Kroniek werd aangekondigd.

Meer dan 2/3 van de leden bracht zijn stem uit. In overleg met de notaris zullen de statuten worden aangepast.

Graag tot ziens op onze activiteiten, lezingen en op ons kantoor!

AGENDA

Door Gé Veen

DONDERDAG 26 SEPTEMBER 2019 LEZING OKV OVER KRINGLOOP LANDBOUW DOOR ROELF HAVINGA

Een bezielende lezing over ecologische, regeneratieve of kringloop landbouw door Roelf Havinga, eigenaar van Team-Ecosys.

Kringloop landbouw is een vorm van landbouw met minimale inzet van agro-chemicaliën. Kringloop landbouw maakt gebruik van zo natuurlijk mogelijke bemesting en gewas- en dierversterkingsmiddelen. Vitale gewassen en dieren worden minder snel ziek en reageren sneller op eventuele noodzakelijke behandeling tegen ziekten en plagen. Regeneratieve of kringloop landbouw is erop gericht de bodem, als basis van de voedselkringlopen en de biodiversiteit, onder- en bovengronds te herstellen en zo de landbouw weer gezondheidsversterkend voedsel en een gezonde leefomgeving te laten produceren.

Biologisch dynamische akkerbouw bij de Zonnegaard in Appen.

Dit kan werkenderwijs geschieden en resulteert op termijn, één tot drie jaar, in verhoging van opbrengsten en producten van betere kwaliteit. (geur, kleur, smaak, aroma en houdbaarheid) Tevens minder opbrengstverliezen en lagere kosten voor onkruid- en ziektebestrijding en aanmerkelijk meer werkplezier!

Locatie: Dorpshuis "De Pompe" te Wilp

Datum: 26 september 2019

Aanvang: 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur

Gratis toegang voor leden en niet leden

KRONIEKPOST

Van de redactie

NIEUWSBRIEF HISTORIEK

In de nieuwsbrief 'Historiek' lezen we het volgende: "Het Oranjehotel, de bijnaam voor de Scheveningse gevangenis tijdens de Tweede Wereldoorlog, opent op 7 september aanstaande zijn deuren als Herinneringscentrum. De gevangenis, waar tussen 1940 en 1945 ruim 25.000 Nederlanders werden verhoord en berecht, veelal omdat ze in verzet kwamen tegen de Duitsers, was altijd onderdeel van de Penitentiare Inrichting Haaglanden. Om die reden was het slechts beperkt toegankelijk tijdens een jaarlijkse herdenking." Vanaf september zijn bezoekers zes dagen per week welkom in het gerestaureerde cellencomplex. Een vaste presentatie, 'de Doodencel 601', filmmateriaal en een tijdelijke tentoonstelling geven dan een beeld van de geschiedenis, de verschillen-

GEARCHIVEERD

Wij mochten scannen van Eefke Jansen-Harmsen uit Twello deze en nog meer oude familiefoto's op en rond boerderij de Elshof in Wilp-Achterhoek. Hartelijk dank!

de groepen gevangenen en het gevangenisleven in deze belangrijkste Duitse gevangenis op Nederlands grondgebied. Zie verder: <https://historiek.net> de uitgave van week 11 2019.

WIJZIGING OPENINGSTIJDEN GEMEENTEARCHIEF VOORST

Van archivaris, Dirk Jan Dolging, van de gemeente Voorst kregen we bericht dat de openingstijden van de studiezaal van het gemeentearchief Voorst met ingang van 1 april 2019 gaan wijzigen. Op 1 april van dit jaar startten zij een project om de archieven en collecties die door het gemeentearchief Voorst worden beheerd, te bewerken. De doelstelling van het project is om uiteindelijk de bezoekers beter van dienst te kunnen zijn, onder meer door de archieven en collecties te voorzien van goede toegangen en deze online beschikbaar te stellen. Deze werkzaamheden hebben echter tot gevolg dat de archieven en collecties tijdelijk beperkt beschikbaar zijn. De studiezaal van het gemeentearchief Voorst is daarom vanaf 1 april 2019 uitsluitend op afspraak te bezoeken. Een afspraak kan bij voorkeur worden gemaakt via gemeentearchief@voorst.nl. Het gemeentearchief is ook via telefoonnummer (0571) 279911 bereikbaar. Bij het maken van een afspraak kunt u dan doorgeven welk materiaal u wenst in te zien. Het archief kan dan beoordelen wanneer dit materiaal beschikbaar is en of ze u kunnen ontvangen.

OPEN MONUMENTENDAG

Elk jaar in het tweede weekend van september zijn duizenden prachtige monumenten in heel Nederland gratis toegankelijk voor iedereen. Het is dé kans om een plek te bezoeken waar je normaal niet zo snel komt en deel te nemen aan de vele activiteiten die georganiseerd worden. Open Monumentendag 2019 vindt plaats op zaterdag 14 en zondag 15 september.

JUMBO Binnendijk verzorgt de pauzes van de Oudheidkundige Kring Voorst met altijd weer overheerlijke koffie en koekjes. Dank!

Het landelijke thema voor 2019 is Plekken van plezier. Daarnaast worden door het jaar heen Open Monumentendag Specials georganiseerd. Dit zijn regionale monumentendagen met een eigen thema. In 2019 zullen er in ieder geval tien Open Monumentendag Specials worden georganiseerd door het hele land. Deze kunt u vinden op www.monumentendag.nl. Voor de gemeente Voorst zie www.voorst.nl/open-monumentendag

SPECIALE SITE WWW.CBS.NL/HISTORISCH

Wist u dat de historische collectie van de bibliotheek van CBS uit zo'n vijf miljoen handgeschreven en gedrukte pagina's van historische statistische documenten bestaat?

Al geruime tijd is de bibliotheek bezig met het digitaal toegankelijk maken van deze unieke collectie. Via deze speciale site www.cbs.nl/historisch heeft iedereen er online toegang toe.

De link content en cijfers mogen worden gebruikt onder vermelding van de bron. Voor statistisch inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met de Infoservice: info@cbs.nl

Hallo JUMBO
Twello, Duistervoordseweg 101 **Binnendijk**

WAT STAAT DAER? OUDE HAND-SCHRIFTEN LEREN LEZEN.

Het lezen van oud schrift wordt ook wel paleografie genoemd, naar de Griekse woorden palaios (oud) en graphein (schrijven). Op de website www.watstaatdaer.nl kan al puzzelend de vaardigheid van paleografie worden vergroot. Beginners kunnen starten met het herkennen van losse letters en woorden. Is men al iets bedreverner dan kan er geoefend worden met complete teksten.

PRESENTATIE BOEK 'STEENENKAMER' DOOR HENK GROOTERS

Uit de informatie van de Historische Vereniging Deventer: Op zondag 16 juni van 12.00 uur tot 13.30 uur zal de heer Henk Grooters een presentatie houden over zijn recent verschenen boek 'Steenenkamer'. Van tuindersgemeenschap naar villadorp voor 'de gewone burger'. Deze presentatie zal plaatsvinden op een toepasselijke locatie: de Buitensociëteit aan de Twelloseweg 1A te Steenenkamer. Aansluitend wordt onder zijn bezielende leiding een

IN MEMORIAM

De heer Stol, oud-militair, is niet met militair geweld bij de werkgroep van de Oudheidkundige Kring binnengekomen, maar op een zeer bescheiden manier. De eerste contacten waren met medewerkers van de werkgroep op het gemeente-archief van Voorst. Stol deed daar onderzoek naar kerkorgels; in het bijzonder die van orgelbouwer Naber. Vervolgens kon de heer Stol zijn onderzoek bij de Oudheidkundige Kring voortzetten. Op deze manier werd hij opgeslokt door de werkgroep. Na het onderwerp kerkor-

gels te hebben uitgewerkt en gepubliceerd in "Het volmaeckste maecksel", heeft hij zich gestort op andere onderwerpen, die hij diepgaand onderzocht en publiceerde in Kroniek. De naam Stol verdween en het werd voor iedereen Ed. Hij ontpopte zich als een bescheiden, nauwgezet en zeer toegewijd medewerker. Hij was behulpzaam op elk gebied, altijd met een goed humeur en goedlachs. De Oudheidkundige Kring verliest in hem een zeer gewaardeerde medewerker.

BRIEVEN, KAARTEN EN DOCUMENTEN OVER DE BEVRIJDING

Heeft iemand uit de periode van de bevrijding in de gemeente Voorst nog brieven, een ansichtkaart, een tekening, foto's of andere documenten thuis (op zolder) liggen? Gooi ze niet weg! Bij de OKV willen we ze graag bewaren of scannen.

ZOMERSLUITING STUDIERUIMTE

Van 22 juli tot en met 16 augustus is de studieruimte van de OKV gesloten. Vanaf 20 augustus, iedere week op dinsdag en woensdag, ontvangen wij u weer graag om u te ondersteunen bij uw vragen op oudheidkundig en genealogisch gebied.

ERRATA KRONIEK 2019 01

In Kroniek 1 van 2019 stond in het artikel over Steenenkamer een foto over wateroverlast in januari 1926. Daar stond bij dat het in de Ennestraat was, maar dat moest zijn de Bongerdstraat.

gels te hebben uitgewerkt en gepubliceerd in "Het volmaeckste maecksel", heeft hij zich gestort op andere onderwerpen, die hij diepgaand onderzocht en publiceerde in Kroniek. De naam Stol verdween en het werd voor iedereen Ed. Hij ontpopte zich als een bescheiden, nauwgezet en zeer toegewijd medewerker. Hij was behulpzaam op elk gebied, altijd met een goed humeur en goedlachs. De Oudheidkundige Kring verliest in hem een zeer gewaardeerde medewerker.

VAN DE (LEDEN)ADMINISTRATIE

NIEUWE LEDEN

In maart hebben we mevrouw A.G. Piepenbroek uit Vlaardingen als nieuw lid mogen verwelkomen; in april meldde mevrouw I. Maathuis zich als nieuw lid. In maart kregen we ook de melding dat mevrouw Yolande Tervelde als partner-lid in ons ledenbestand kon worden opgenomen en in april de heer en mevrouw Maters uit Twello.

Wellicht een tip voor partners/huisgenoten van andere leden: een 2e lidmaatschap binnen één huishouding kost slechts € 5,- per jaar en omvat dezelfde rechten als de partner/huisgenoot, zoals gratis toegang tot door de OKV georganiseerde lezingen.

LEDENADMINISTRATIE

Bij de inning van de contributie voor 2019 (en trouwens ook bij de stemming voor de statutenwijziging van de OKV) is weer gebleken dat nogal eens wordt vergeten mutaties zoals adreswijzigingen aan de OKV door te geven. Hierbij nogmaals het verzoek (ook) aan de OKV door te geven:

- Adreswijzigingen
 - Wijziging van een bankrekening
 - Overlijden van partners/huisgenoten (voor zover lid van de OKV)
- Bij voorkeur via een mailbericht aan administratie@okvvoorst.nl

GIFTEN EN SCHENKINGEN

Zoals elders in de Kroniek vermeld is de OKV een ANBI. Dat houdt in dat giften/schenkingen aan de OKV fiscaal aftrekbaar zijn. Let wel: de contributie is geen gift. Wilt u de OKV extra steunen door een eenmalige gift dan is dat aftrekbaar voor zover dat bedrag plus eventuele andere giften - een zogenaamd drempelbedrag overtreft. Wilt u de volledige aftrek, maak dan een overeenkomst met de OKV voor een periode van 5 jaar voor een jaarlijkse gift, die dan voor het volledige bedrag aftrekbaar is. Aangezien de OKV als een culturele ANBI is aangemerkt, mogen de giften voor de belastingaangifte met 25% worden verhoogd! Wilt u nadere informatie? Stuur dan een mailtje naar administratie@okvvoorst.nl

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen
Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56

Vestiging Twello
H.W. Iordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80

Verkoop - Reparatie - Websites

Cloud - Onderhoud - Netwerken

VAN DE WERKGROEP GENEALOGIE

Door Auke Vlietsra

MEEDOEN MET DE WERKGROEP GENEALOGIE

De werkgroep genealogie van de OKV houdt zich al een aantal jaren bezig met het koppelen van familienamen aan bepaalde beroepen. Daarbij zijn we naast familiegeschiedenis geïnteresseerd in de gebouwen/huizen waarin die beroepen werden uitgeoefend. Zo maakten we een boekje over de molens en molenfamilies in de gemeente Voorst en publiceerden we in Kroniek over herbergen en herbergiers.

Bakker Peterman uit Bussloo, Deventerweg 10

Vorig jaar begonnen we met het in kaart brengen van bakkers in onze gemeente. Dat blijken er veel te zijn en het wordt dan ook een project met een langere looptijd; tenzij er meer vrijwilligers zijn die daarbij willen helpen. Meld u aan!

De werkgroep vraagt ook aandacht voor een nieuw onderwerp: migratie. We zijn op zoek naar verhalen van families in de gemeente Voorst, waarvan de (voor) ouders naar de gemeente Voorst zijn gekomen om hier te wonen en te werken. Naast de periode na de Tweede Wereldoorlog, met migranten uit bijvoorbeeld Hongarije, Polen, Italië en Turkije, denken we aan Duitse voorouders, die in voorgaande eeuwen als bijvoorbeeld seizoenarbeider naar onze gemeente kwamen en zich hier vestigden. Ook kunnen we u tips geven over onderzoek naar voorouders uit het buitenland.

Wilt u een familieverhaal met ons delen of meewerken aan dit onderwerp, u bent van harte welkom!

In elke 'even' week is de werkgroep genealogie tussen 9.00 uur en 16.00 uur aanwezig in de studieruimte aan de Dorpsdwarsstraat. In de 'oneven' weken, alleen op afspraak.

Voor de zomersluiting zijn we aanwezig op 12 en 26 juni en 11 juli. Daarna weer op 22 augustus en de 'even' weken daarna. Liefst een afspraak maken via genealogie@okvvoorst.nl of bellen (op donderdag) naar 0571-277090.

VAN ONZE ZUSTERVERENIGINGEN

Door Gerard Vrieling

VELUWSE GESLACHTEN

Jaargang 44, 2019 nummer 1

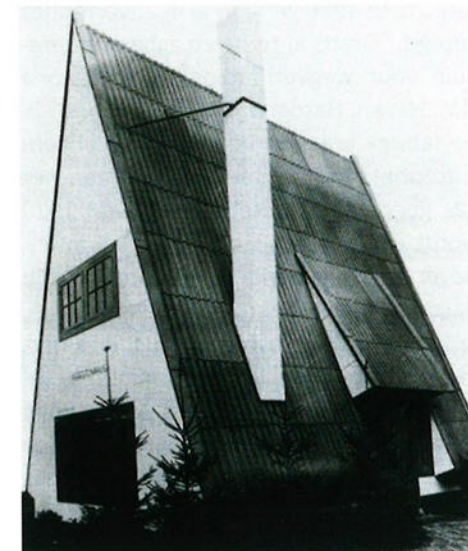
In deze editie een uitvoerig artikel over de in onze streken veel voorkomende familienaam "Bourgonje" of Borgonje/Borgonjen/Bourgondien. Het is een verdere aanvulling van het artikel over de genealogie van deze naam uit "Veluwse Geslachten" jrg. 35-2010-nrs 2 en 3. Het artikel gaat over de genealogie van de familienaam in de omgeving van de Veluwe.

VITTEPRAATJE

Jaargang 22, 2018 nummer 4

Dhr. De Visser doet verslag van de asbeststeenfabriek in Harderwijk. Deze fabriek was naar Harderwijk "gehaald" in verband met het afsluiten van de Zuiderzee in 1932, waardoor er vele vissers zonder werk kwamen te zitten. Bovendien kwam kort daarop de crisistijd.

In 1935 wordt er door de gebroeders Salomons van de Hollandsche Bouwstoffen Groothandel N.V. uit Amersfoort in Harderwijk de asbeststeenfabriek Asbestona gevestigd. Harderwijk werd gekozen als vestigingsplaats, omdat het gunstig lag voor de aan- en afvoer van goederen over het water. Over eventuele gezondheids- en milieugevaren werd niet gedacht! Afval kon in de begin jaren op open water geloosd worden. Bij de oprichting begon de fabriek met 25 arbeiders, waarvan 10 tot 12 zonen van gewezen zuiderzeevissers. Het personeelsbestand liep in de loop der jaren op tot 250 personen.

Het Asbestonahuisje op de Jaarbeurs in Utrecht, in 1936 (Vittepraatje 2018/4)

Er wordt goed aan de weg getimmerd door middel van wervende advertenties: "Wat is de beste dakbedekking voor fabrieken, barakken, schuren, loodsen en overkappingen? Asbestona!" Verder werden ook de voordelen aangeprezen: de Asbestona platen zijn waterdicht, brandvrij, rotvrij, bestand tegen houtluizen, onverwoestbaar en bovendien goedkoop. Er werd ook gedacht aan het gebruik van de asbestplaten in de rest van de wereld, want het "was ook bestand tegen termieten." In 1936 werd er op de Jaarbeurs in Utrecht een compleet asbest huis neergezet.

Tot ongeveer 1970 neemt de groei gesta- dig toe. In 1979 wordt er 2100 ton aan asbestvezels verwerkt. Asbestafval van de fabriek komt in Harderwijk en omgeving terecht. In 1936 werd er al in advertenties gezegd: "Gratis af te halen asbestcement- puin voor wegverharding bij Asbestona N.V., Haven. Harderwijk."

De fabriek kreeg in het beginjaar al con- currentie van "Eternit" in Goor aan het pas gegraven Twentekanaal. Vanaf 1970 wordt echter tussen beide fabriek inten- siever samengewerkt. Ook doordat het in Harderwijk niet meer zo bloeiend was.

In 1983 wordt de asbestproductie in Har- derwijk overgeheveld naar Goor. Dit bete- kende het einde van de asbestproductie in Harderwijk

AMBT EN HEERLIJKHEID

Jaargang 65 nummer 202 maart 2019

Dit jaar bestaat de Oudheidkundige Kring Rheden-Rozendaal 65 jaar en gaat daar- voor in de acht dorpen verschillende ac- tiviteiten organiseren. De festiviteiten worden gestart in het dorp De Steeg in het weekend van 12 april. Verder gaat er iedere volgende maand in een ander dorp iets van start.

In mei in Rozendaal; in juni in Ellecom; in juli in Dieren; in augustus in Velp [de laatste drie dorpen zijn voorlopig]; in sep- tember in Spankeren; in oktober in Rhe- den en als laatste dorp in november het jubileum-weekend in Laag-Soeren. Hier komt als slotmanifestatie een expositie over de dorpen met als motto: "ONDER- WEG, langs wegen en paden in Ambt en Heerlijkheid".

HEERDE HISTORISCH

Jaargang 44 februari 2019, nummer 170

Een lezenswaardig artikel van Judith Schuyf over haar nieuw te verschijnen boek "Heidense heiligdommen, zichtbare sporen van een verloren verleden" dat in mei 2019 zal verschijnen.

In dit blad een niet gepubliceerd artikel van haar hand uit 1955 over "Heidens Nederland". Vooral op de Veluwe en in Salland komen nog veel resten van heidendom voor. Alhoewel vele missionarissen het christendom onder de oude Ger- maanse volkeren probeerden te brengen, bleven er toch nog vele oude gebruiken aanwezig. Na de kerstening ontstaat lang- zamerhand een scheiding van functies binnen de oude heilige plaatsen. Sommige blijven binnen het religieuze systeem, als

Verkiezingen anno 1879

In de 19e eeuw waren er nog geen landelijke politieke par- tijen die zich met de verkiezin- gen van de Provinciale Staten bemoeiden. Ieder gewest of gemeente had zijn eigen kan- didaten. Zo ook in de gemeen- te Voorst, zoals blijkt uit deze advertentie uit de Apeldoorn- sche Courant van 1 februari 1879 voor de verkiezingen van dinsdag 4 februari 1879. Ook toen was er wel eens com- mentaar op een kandidaat, dat dan per advertentie werd weerlegd.

OUD NIEUWS

De Vrijzinnige Kiesvereniging „DE VELUWE” te APEL- DOORN heeft, bij de aanstaande verkiezing voor een Lid der Provinciale Staten van Gelderland in het Kiesdistrict VOORST, (vacature Jhr. Mr. J. F. H. VAN DER FELTZ) tot haren Candidaat gesteld:

Mr. W. A. A. J. Baron Schimmelpenninck van der Oye
TE VOORST,

wien zij daarvoor aan hare mede-kiezers aanbeveelt.

Zij meent dit met vertrouwen te mogen doen omdat zij in haren Can- didaat een volkomen onafhankelijk man ziet, gehecht aan onze grondwettige regten en vrijheden, voorstander van zuiver neutraal onderwijs; gezind om hetgeen hij goed acht te steunen zonder te wragen door wie het wordt voor- gesteld, het slechts toetsende aan waarlijk vrijzinnige beginselen. Volkomen bekend met de eigenaardigheden en belangen van District en Provincie, waar hij is geboren, bezield met den lust en in het bezit der krachten om die belangen te behartigen, zijn zij overtuigd in hem een waardig vertegen- woordiger te zullen bezitten.

Het bezwaar dat

Mr. W. A. A. J. Baron Schimmelpenninck van der Oye niet verkiesbaar zou zijn, wegens verboden graad van zwager- of bloed- verwantschap is **onjuist**. De wet toch spreekt van bloedverwantschap of zwagerschap in den eersten graad, de Heeren SCHIMMELPENNINCK en VAN NAGELL bestaan elkander slechts in den tweeden.

Kiezers! brengt dus gerust Uw stemmen op hem uit **a. s. Dingsdag 4 Februarij** tusschen 9 en 4 ure.

Het Bestuur der Kiesvereniging „Veluwe”
H. C. VAN DER HOUVEN VAN OORDT.
J. P. W. VAN DIJK.
Jhr. Mr. J. F. H. VAN DER FELTZ.
S. J. PANNEKOEK Th.Z.
A. DE JONG.
A. C. HOOGENDIJK.

centrum van (volks)geloof, andere krijgen een functie binnen het wereldse systeem. Na de Hervorming ging de protestantse kerk jacht maken op de "Paapsche stoutig- heden" en dan zijn het juist de resten van heidendom die in het middelpunt van de belangstelling komen te staan en verdwij- nen. Sommige plaatsen worden dan gede- moniseerd: het Duivelsdal bij Apeldoorn in het Meerveldsebos; ten oosten van Vierhouten het Duivelsbos; bij Ermelo ligt de Hooge Duvel; in Hoog-Soeren ligt de Duivelsdel en een Heidensgat. Ten slotte in het Orderbos te Apeldoorn ligt een Ger- manenkuil. Nu nog zijn er plekken waar dat heidense terug te vinden is: Bijvoor-

beeld bij het Solsche Gat in het Speulder- bos, een geheimzinnige laagte, waarover veel spookverhalen de ronde doen. Door- dat de Veluwe en Salland zeer verlaten vlakten waren, zal de woestheid van het midden van deze vlakten angst en ontzag hebben ingeboezemd.

ONTVANGEN VOOR DE BIBLIOTHEEK

Van mevrouw Milly Westerhuis - Duvoort ontvingen wij haar nieuwste boek geti- teld: "Deventer Historie - Gezien door her- denkings-monumenten, gedenkstenen en herinnerings-plaquettes".

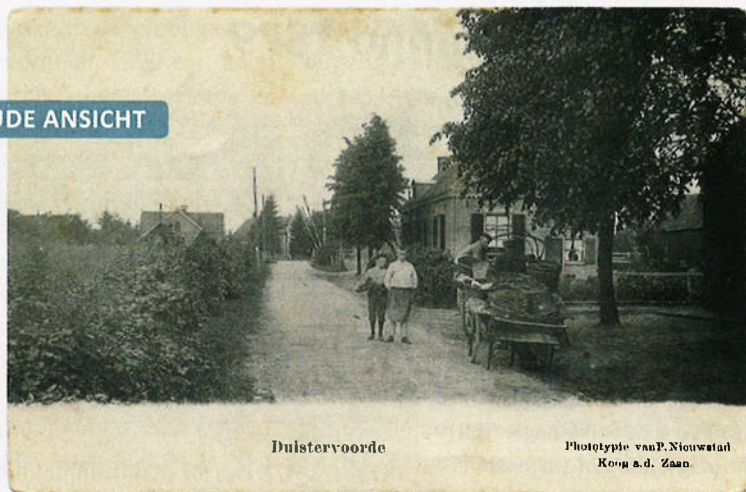

GEARCHIVEERD

Wij mochten scannen van de familie Kamp- huis-Vos uit Twello deze en nog meer oude foto's rond boerderij de Barteld in Twello . Hartelijk dank!

BIJ EEN OUDE ANSICHT

Door Jan Lubberts

Duistervoorde

Phototypie van P. Nieuwstaal
Koop a.d. Zaan

Allerhande manden

In 1871 kreeg P.T.T. het monopolie over het uitgeven van briefkaarten en later ook briefkaarten met een afbeelding. Het grootste deel waren de wenskaarten zoals kerst- en nieuwjaarskaarten. In 1892 verloor P.T.T. het alleenrecht en kwam er een vloed van allerlei soorten prentbriefkaarten, in de volksmond ansichtkaarten genoemd, op de markt. Nu hoofdzakelijk nog gebruikt als vakantiekaarten.

Op bijgevoegde ansicht een handelaar in manden. De mand, een dagelijks gebruiksartikel heeft in veel gevallen zijn oorspronkelijke functie verloren. De schepelsmand, een onhandig ding, werd hoofdzakelijk gebruikt om het koren te scheiden van het kaf. De mand voor het dagelijks gebruik bij onder meer aardappelen rapen of om iets in te vervoeren kent iedereen nog wel. De bakker, de slager en wie al niet meer, met een grote mand voor op de fiets met zijn handelswaar. Dan had moeder de vrouw meestal nog een handig boodschappenmandje. De bekende hengselmand in verschillende vormen, soms met deksel. De sierlijke mand

voor mevrouw en de gewone voor iedereen. Als mevrouw de tafel dekte stond het brood in een broodmandje. Een ander klein mandje was het aardappelschilmandje. De boer had een plukmand om het fruit in te doen tijdens het plukken. Voor huisdieren kende men ook een mand: de honden- of kattenmand. De handelaar in kleindieren had een grote kippenmand vóór op de bagagedrager. Een bekend cadeau bij huwelijken was vroeger de bloemenmand met hortensia's.

Veel soorten manden zijn niet meer in gebruik, ze hebben plaats gemaakt voor siermandjes. De mooiste die nog bestaat is de wieg, als men die tenminste een mand mag noemen.

De foto is rond 1900 gemaakt op de Molenstraat. U staat met de rug naar de Havekes Molen. In de verte ziet u de schuin omhoogstaande spoorbomen. Het huis met de luiken rechts is het pand waar later schoenmaker Maathuis woonde (redactie).

EEN DAPPERE DAME OP DE BEELE

Door Mario Broekhuis

In het interbellum, de periode tussen de beide Wereldoorlogen, kwam de tuigpaardensport in Nederland verder tot ontwikkeling. Deftige heren bepaalden de sfeer en de show op de concoursen hippique, maar naast die kerels was er steevast één dame wier paarden aan kop stonden: de douairière Drory de Perez. Opvallend genoeg komt haar naam tegenwoordig alleen nog voor in oude krantenuitslagen. Ook in de geschiedschrijving over het huis waar ze woonde, De Beele in Voorst, is de naam Drory vrijwel uitgewist. Reden genoeg om uit te zoeken wie zij was. Mario Broekhuis zocht het uit namens www.hippomobielergoed.nl

Adèle de Perez de Baron (1851-1933) wordt geboren in Soerabaja, Java, Nederlands Indië, als dochter van een prominente Belgische ambtenaar in Nederlandse dienst, Pierre Jean Baptiste de Perez. Deze maakt in haar geboortjaar de overstap van resident van Soerabaja naar lid van de Raad van Nederlandsch-Indië. Hij had eerder gewerkt aan de westkust van Sumatra en van Makassar, en werd wegens zijn verdiensten benoemd tot 'Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en Kommandeur der Leopolds-Orde van België'. Die laatste onderscheiding kreeg hij 'als eene belooning van de menschlievende wijze' waarop hij de schipbreukelingen van een Belgisch schip op had gevangen. In 1855 trouwt in Batavia Adèle's oudere zus Johanna met Antoni Baron Sloet van Oldruitenborgh en een jaar later komt het

eerste wettige nichtje ter wereld; 'wettige', want Sloet heeft als suikerplantagehouder een discutabele naam vanwege zijn vele exen en het nageslacht dat er zou rondlopen. Die roddels dankt Sloet aan de oppositie tegen de zogenaamde 'vrije arbeiders' waar Sloet en zijn schoonvader voor staan. Ze krijgen het verwijt dat het afschaffen van de slavernij in de Indische cultuur juist een toename van corruptie en opportunisme tot gevolg heeft. Het zou een reden zijn waarom er in 1861 in Nederland ophef ontstaat als een even liberaal familielid van Sloet, van de 'Beele'-tak wordt benoemd tot gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië.

Adèle maakt dat niet meer mee op Java, want als haar vader in 1859 sterft aan hersenkoorts verhuist zij naar het Belgische Gent, waar haar familie De Perez oorspronkelijk vandaan komt. Daar ontmoet ze de oudere George William Drory (1836-

Huis De Beele te Voorst omstreeks 1920

Hein Diekmann met enkele van de paarden van Adèle de Perez

1903). De familie Drory is na twee generaties voornamelijk en rijk door gasfabrieken. George kan toe met het rentenierschap. Hij en Adèle betrekken een deftig herenhuis aan de Coupure Rechts 20 in Gent, een straat waar de Drory's zo'n beetje samscholen. In 1898 vertrekt het kinderloze stel naar Brussel.

RIJKE WEDUWE

Na de dood van George in 1903 is zij weduwe met veel geld en ziet ze kans om twee jaar later, in maart 1905, het geboortehuis van het familielid van haar zwager, de bewuste gouverneur-generaal, te kopen: het huis De Beele in Voorst. Dat ze dit huis op een publieke veiling kan kopen voor f 78.058,- heeft te maken met het feit dat de gouverneur-generaal zijn oudste zoon zo ongeveer onterfde vanwege zijn buitenechtelijke relatie – het zat mogelijk in de familie. Het huis is op dat moment in gebruik als sanatorium. Bij het statige pand

horen een kleine veertig hectare grond, en onder andere een koetsierswoning, koetshuis, stalling voor vier paarden en een gebouw voor vee-stalling. De 'op het landgoed staande bomen', van met name zware beuken, gaan apart onder de hamer en worden ten dele omgezaagd, waardoor er honderd jaar later nog altijd niet meer dan een restje beukenbos en een weinig oude oprijlaan aan de Beelelaan zijn te vinden. Maar met dit huis verschaft ze zich een plek in het betere milieu in die omgeving: ze trekt op met een kring van dames als Van Hasselt op Empe, Schimmelpenninck van der Oye op De Poll, Bosch van Rosenthal op Beekzicht en Wilkens op De Nieuwenhof. Ze heeft in huis gezelschap van haar vrijgezelle zus Henriette Xaviève, die echter tot groot verdriet in 1911 overlijdt op De Beele. Daarmee wordt het eenzaam voor Adèle. Om de leegte in haar leven op te vullen geeft ze zich over aan haar grote passie: de Engelse Hackney. De rijke douai-

De Hackneys voor de koets met koetsier Hein Diekmann

rière, waar iedereen zo tegenop kijkt, is in werkelijkheid gewoon een paardenmeisje in hart en nieren. En op De Beele is alle ruimte om paarden te houden en te trainen. Daarvoor trekt ze Hein Diekmann aan, of zoals hij officieel heet, Heimen Dieckmann (1891-1965?). Hein, die in 1920 trouwt met Ella Bröner, heeft hulp van een stalknecht. Ze zullen een kwart eeuw lang geen enkel concours van enig belang overgaan slaan. De eerste concourspony op de stal is de bruine merrie Norton Fire Lass, aangekocht van Rutgers van Rozenburg uit Arnhem. Mevrouw leert al snel hoe de handel met Engeland werkt en ze doet in de jaren die volgen een lucratieve handel: ze importeert tientallen Hackney's om ze even gemakkelijk op hun best te verkopen. Alleen Fire Lass en Winmoor King krijgen een streepje voor.

PER TREINWAGON

Het moet voor koetsier Hein Diekmann een heel gedoe zijn om de Hackney's telkens per treinwagon door het land te laten vervoeren, want dat is de enige mogelijkheid om de dieren in goede conditie te houden en zeker om de afstanden van Leeuwarden tot Den Haag af te leggen. Het laden en lossen gebeurt bij het kleine stationnetje Empe, op twaalf minuten loopafstand van De Beele, op de lijn Apeldoorn-Zutphen. Als Hein met de paarden vertrekt, volgt mevrouw Drory de Perez stevast een dag later met de automobiel. Ze is modern als we een foto mogen geloven waarop ze naast Hein gezeten, een ererondje me rijdt: in voor de jaren '20 hippe kleren en allesbehalve als een mottige 'freule in bontjas'. Stal De Beele gaat sowieso mee met zijn tijd: Hein mag na vijf jaar in plaats

van in livrei, gekleed 'als een heer' in de ring verschijnen en de klassieke rijtuigen maken plaats voor showwagens op luchtbandjes.

Met over al de jaren zo vele en ieder seizoen andere paarden is het frappant dat het slechts één keertje mis gaat, en dat is bij het debuut van de stal in 1911 op het concours hippique in Zwolle. En het ligt niet aan Hein: "De bruinbonte ruïn van den heer Bartels sloeg in galop en men zag, dat zijn bestuurder hem niet meer meester was. Plotseling vliegt het paard tegen het elegante rijtuigje van de douairière Drory de Perez aan. Beide rijtuigen en paarden vallen, de bestuurders worden er uit geslingerd. Men kan zich den schrik voorstellen. De schrik bleek erger dan het onheil. De heer Bartels stond het eerst weer op de been, totaal ongedeerd, de koetsier van het andere rijtuig ook. Het paard van den heer Bartels had een onbeteekenende wonde aan den achterpoot en zijn rijtuig kreeg ook een klein malheur. Van het andere rijtuig was een veer wat losgeraakt. Juist voor het ongeval was no. 4 al met den 4en prijs bedacht, zoodat met behulp van een paar glazen spuitwater, alles goed eindigde. De heer Bartels, die in 't vorige nummer ook al een vurig ros gemend had, verklaarde, dat plotseling zijn armspieren totaal verdoofden en allen dienst weigerden. Hij moest het paard laten gaan, daar helaas zijn leidsels geen knopen hadden." Hein en mevrouw komen in de winter van 1919 op 1920 voor een groter probleem te staan, als de IJssel tot gevaarlijke hoogte stijgt en hier en daar de dijk doorbreekt. Vóór de grintweg naar Empe geheel is ondergelopen zijn in alle haast de paarden

en rijtuigen van Huize de Beele naar het droger gelegen Huize Empe, in vogelvlucht een kilometer verderop, overgebracht. Op De Beele lopen de stallen vol water.

HOOGTEPUNT OP HET LAATST

Op 18 mei 1929 verkoopt de douairière De Beele onderhands aan jonkheer mr. De Jonge, misschien toevallig weer een oud-gouverneur-generaal van Nederlands Indië en minister van oorlog en wonend in het Engelse Surrey. "Zeer waarschijnlijk blijft mevrouw De Perez in Nederland wonen, en naar ons medegedeeld werd zal zij haar paarden welke op alle concoursen van enige betekenis zo veel belangstelling trekken, niet afschaffen. Haar keuze van vestiging is nog niet bepaald, of dit in Nederland of in België zal zijn, doch het eerste is het meest waarschijnlijk", schrijft de krant. Maar Adèle en haar huishouding vertrekken nog niet gelijk, in tegendeel, want ze importeert nog twee paarden. Met de komst van Capenor Hawaiian Minister is er eindelijk een spangenoet gevonden die een beetje kan tippen aan ongekroonde koning Winmoor King. Als span halen ze in 1929 en 1930 de ene zege na de andere. Het zijn voor Adèle hoogtepunten, juist aan het einde van het verhaal. Op Houtrust in Den Haag krijgt ze als eigenaresse nog hoogstpersoonlijk de bronzen medaille van Prins Hendrik uitgereikt voor de overwinning. Het laatste jaar is sowieso een climax: ze reist met alle vijf paarden die in training staan af naar Hoofddorp. Maar aan het einde van het seizoen verkoopt Adèle Philipinna alvast aan Van der Koppel in Zeist, en die klopt prompt in Assen King in het enkelspan. Het is een teken

De monumentale toegangspoort van huis De Beele die nog herinnert aan het rijke verleden

aan de wand. Het concours in Brummen 1930 is de laatste voor De Beele, het daarop volgende jaar is de stal in Voorst opgeheven en vindt een verkoping plaats waarvoor zelfs liefhebbers uit Amerika komen. De Telegraaf rept bij die verkoping over een bedrag van f 30.000,- voor twee paarden die al eerder naar Amerika gingen. Dat zijn in ieder geval niet Winmoor King en Capenor Hawaiian Minister want die gaan naar een handelaar in Epe en vervolgens naar Parijs, om drie jaar later terug te keren naar Nederland en nog één seizoen succesvol uit te komen voor de Gebroeders Van de Haar in Zeist. Ongetwijfeld zijn die hierna verkocht om hun oudere dag verder te gaan als chique koetspaard. De douairière maakt die Nederlandse come-back van King en Minister niet meer mee. Na de verkoping verhuist ze naar Huize Heidehorst aan de Teylingerhorstlaan 2 in Wassenaar. Daar woont ze pal

naast haar laatste en dichtstbijzijnde familie: twee weduwes, nichten Sloet van Oldruitenborgh. Ze overlijdt er op 1 maart 1933 op 81-jarige leeftijd. Hein Diekman gaat nog tot in de jaren '50 door als trainer van Hackney's voor eigenaren als C.A. Petrie in Bennebroek en J.H. Alta in Oudemirdum. En hij poetste op zijn oude dag de tuigen voor advocaat Van der Kooij in Blaricum, waarbij hij volgens de verhalen graag een borreltje dronk en opviel door zijn fraaie horlogeketting met daaraan een paardenbeentje. In 1942 is De Beele, met zijn zeventien kamers en kleine klokkentoren, opnieuw verkocht als tehuis voor 'Nederlandse en Duitse' kinderen. Het huis De Beele is in 1971 afgebroken. Alleen de monumentale toegangspoort is blijven staan.

Trippestraat 26 anno 1900

MET DE PEN DOOR VOORST

Een verhaal van Hanneke Haaksma bij een pentekening van Jan Lubberts

Keuterboerderijtjes aan de Trippestraat

Opmerkelijk is dat er rond 1900 veel keuterboerderijtjes gebouwd zijn aan de Trippestraat bij Terwolde. Hoe is dat zo gekomen? Daar zijn meerdere aanleidingen voor. Ten noordwesten van Twello lag van oorsprong een nat gebied, veroorzaakt door hoogwaterstanden van de IJssel en drangwater vanaf het Veluwemassief. Dit gebied bestond uit een aantal markegronden, waaronder de Tuylermark. De Trippestraat loopt door het zuidelijk deel van de Tuylermark. Een trippe of trappe is een doorgang van takkenbossen door een sloot of een stuk moerassig land.

Markegronden zijn gemeenschappelijke gronden onder gezamenlijk beheer. Na de Franse tijd moedigde de overheid de verdeling van de markegronden aan. De ontstane kavels kwamen in bezit van grote boerderijen in de omgeving. Rond 1860 waren nagenoeg alle markegronden verdeeld. Verbetering van het waterbeheer van de markegronden was al eerder op gang gekomen. In de grondwet van 1848 werden de taken van waterschappen wettelijk vastgelegd en werd de organisatie van waterschappen versterkt. Verdere ontginning van woeste markegronden kwam op gang met de oprichting van de Heidemaatschappij in 1888.

Tussen 1878 en 1895 ontstond er een landbouwcrisis die onder andere werd veroorzaakt door de import van goedkoop graan uit Amerika en goedkope boter uit Denemarken. Boeren moesten efficiënter gaan werken en door de komst van landbouwmachines waren veel boerenknechten niet meer nodig. Ook kregen vroegere boerenknechten in die periode de mogelijkheid met geleend geld (oprichting Boerenleenbanken vanaf 1896) een stukje van de vroegere marke te kopen. Op die manier ontstonden er veel kleine boerderijtjes. Juist aan de Trippestraat was daar de mogelijkheid voor. Keuterboerderijen waren te klein om in levensonderhoud te kunnen voorzien. Eigenaren werkten daarnaast in nieuwe industrieën, zoals in steenfabrieken en ijzergieterijen. Noemenswaardig is dat 'keuter' in keuterboerderij is afgeleid van 'kot', 'kötter', 'cater', etc, dat duidt op een kleine boerderij. Vergelijk in de 16e tot de 18e eeuw: 'caterstede' en het Engelse cottage.

GEBRUIKTE LITERATUUR

Willy H. Heitling en Leo Lensen: Vijftig eeuwen volk langs de IJssel; Uitgeverij Terra, Zutphen, 1980.

De keuterboerderijtjes aan de Trippestraat zijn bijna allemaal volgens een zelfde principe en indeling gebouwd met gebinten waar de kapconstructie op rustte. Veelal had de kap wolfseinden. Ze waren meestal met riet gedekt. Bewoners verbleven in het voorhuis. Voor de dieren, meestal een paar koetjes of geiten en een varken, was het achterhuis.

Trippestraat 7

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello
T: 0571-27 15 09
E: info@evennaaroonk.nl

SPOORWEGONGELUK TE TWELLO

Door Jan Groenenberg

Op 22 december 1900 vond te Twello een ernstig treinongeluk plaats ter hoogte van het station. De sneltrein (238) uit Amsterdam botste daar op de stoptrein (927) van Almelo naar Apeldoorn. Onderstaand artikel is een overzicht van de informatie die ik in verschillende kranten uit die periode heb gevonden.

DE KLAP

De spoorlijn werd beheerd en geëxploiteerd door de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM of kortweg HSM). In 1900 was er nog sprake van een enkelsporige lijn. Bij Twello waren er twee sporen.

De twee treinen passeerden elkaar normaalgesproken ter hoogte van Bathmen. Doordat de sneltrein uit Amsterdam ruim twintig minuten vertraging had, moesten ze elkaar nu bij Twello passeren. De wisselwachter Evert Evers had verzuimd het wissel om te leggen. Daardoor stond de stoptrein te wachten op het rechte spoor in plaats van op het zijspoor (kromme spoor). Aangezien de stationschef vrij had, werd diens werk gedaan door de assistent-stationschef Jan de Vries.

Het was erg mistig op die zaterdagavond en de wisselwachter was druk met lossen van knalsignalen. Mogelijk dat hij hierdoor vergeten is het wissel om te zetten of het niet voldoende heeft overgehaald. Hoe dan ook, gevolg was dat de treinen, ondanks krachtig remmen van de machinist van de sneltrein, met een flinke snelheid op elkaar klapten.

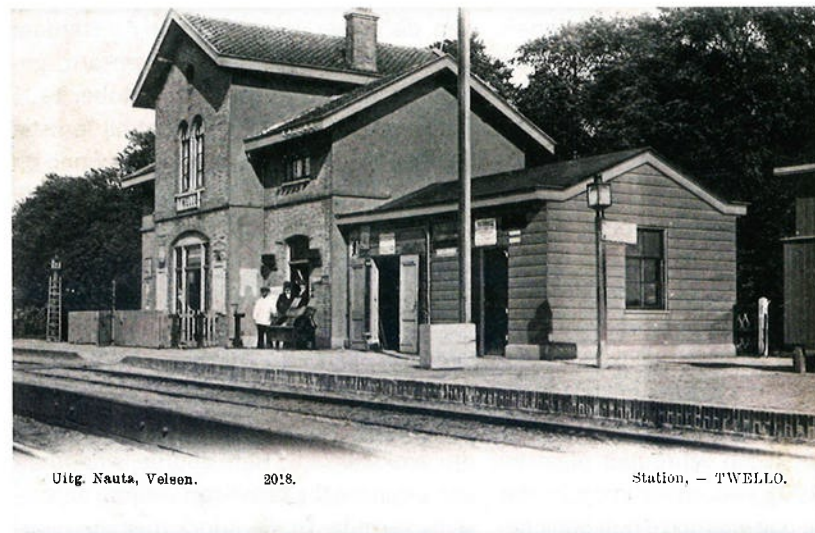
Beide treinen werden getrokken door een locomotief van de serie HSM 350 – 408 (na de samenvoeging in 1921 van de locomotiefparken van SS en HSM de NS-serie 1600).

Toen de locomotieven op elkaar botsten, werd de stilstaande stoptrein een eind naar achteren geduwd. De bagagewagen van de sneltrein knalde op de locomotief en bonsde weer terug op het eerstvolgende rijtuig en schoof daaroverheen, waardoor dit in elkaar zakte. De linkerkant werd gespaard maar de rechterkant werd geheel verbrijzeld. Dit rijtuig bestond uit vijf 1ste en 2de klasse coupés. De meeste slachtoffers zaten dan ook in dit rijtuig.

De klap was te voelen tot in de buurt van café Bloemink aan de Rijksweg. Splinters van de vernielde rijtuigen lagen tot op ongeveer 50 meter van de overweg.

DODEN

Twee passagiers, de heren J.Th. Broekhuis (tabaks-handelaar) 20 jaar oud en A.N. Tigchelaar (assuradeur) 48 jaar oud, beiden ongehuwd en te Deventer wonende, zijn gedood. Zij keerden terug van een achtdaagse reis naar Parijs. Het lijk van de heer Broekhuis werd met veel moeite uit de brokstukken van het verbrijzelde rijtuig gehaald. Dat van de heer Tigchelaar werd gevonden onder de bagagewagen en tussen de rails. "Een tragisch oogenblik was het vooral toen mevr. Broekhuis, die niet wist dat haar eenige zoon dood was, tot hem wilde worden toegelaten".

Uitg. Nauta, Velsen.

2018.

Station, - TWELLO.

Het station te Twello (prentbriefkaart)

Eind januari wordt in een krant gemeld dat er ernstige vermoedens zijn dat de heer Tigchelaar na het ongeluk werd beroofd van voorwerpen van waarde en een zeker bedrag aan geld. Beide mannen werden onder grote belangstelling op Tweede Kerstdag 1900 begraven in Deventer.

GENEESKUNDIGE HULP

De eerste opvang van de gewonden werd gedaan door de doktoren De Roock en Reddingius uit Twello en Schotanus uit Terwolde. Vrij snel werden zij ondersteund door opgeroepen artsen uit Deventer: de doktoren Ten Cate Hoedemaker, Rebel, Vroom, Van der Willigen, Bakhoven, Frasier en Meijer.

De twee overledenen werden naar het mortuarium van het ziekenhuis te Twello gebracht. De lichtgewonden werden ter plekke behandeld en de zwaarder gewonden werden in het ziekenhuis opgenomen.

GEWONDE PASSAGIERS

Van de gewonde passagiers wordt het herstel regelmatig in verschillende kranten vermeld.

Mejuffrouw Dora (Theodora Johanna Geertruda) Motké, 22 jaar, dochter van de heer Motké, rijksontvanger te Enschede brak haar neus, had een wond aan haar wang en een gekneusd been. Zij verliet eind december het ziekenhuis en werd daarna in Deventer ten huize van dr. Vroom verpleegd. Eind februari 1901 keerde zij, bijna geheel hersteld, weer naar haar familie te Enschede terug. Vreemd genoeg wordt van haar in juni 1901 vermeld dat ze als enige van de gewonden "nog geen genezing van hare wonden heeft gevonden". Haar toestand is zodanig "dat een zorgvuldige geneeskundige verpleging bij voortdoring noodzakelijk blijkt".

De heer Gustaaf Jacobson, 26 jaar, koopman uit Charlottenburg bij Berlijn had een

gecompliceerde fractuur aan beide benen. In maart 1901 verlaat hij geheel hersteld het ziekenhuis.

De heer Jacob Schreuder, 26 jaar, spoorwegambtenaar te Utrecht, liep een gecompliceerde beenbreuk en een vleeswond op. Hoewel van de andere gewonden positieve berichten in de kranten verschijnen, gold dat niet voor Jacob Schreuder. Hij moest in januari een operatie ondergaan en zijn toestand bleef zorgelijk. Hij overleed op 19 februari 1901 in het ziekenhuis te Twello.

De ouders van Jacob Schreuder plaatsen op 1 maart 1901 een advertentie in Het Nieuws van de dag waarin ze hun dank betuigden "aan de geneesheeren in 't bijzonder aan den Heer J.D. de Roock, zoomede aan de Directrice en de Pleegzusters voor de zorgvuldige behandeling en de liefderijke verpleging" welke hun zoon gedurende zijn verblijf in het ziekenhuis te Twello heeft mogen ontvangen. Ook bedanken ze voor de vele blijken van deelneming bij zijn overlijden aldaar. Hij werd het derde dodelijke slachtoffer van het ongeluk.

De heer Jan Vis, 25 jaar, boekhandelaar, liep "ernstige genitaalwonden, eene kleine schedelwond en een gekneusd been" op. Hij woonde aan de 2de Helmerstraat te Amsterdam. Begin februari 1901 verliet hij het ziekenhuis te Twello.

De heer en mevrouw Jonkers uit Haarlem raakten ook gewond. De heer Jonkers liep lichte beenkneuzingen op. Zijn vrouw raakte vier tanden kwijt en had een kleine hoofdwond. Het echtpaar kon na behandeling overnachten in Hotel van Enter. Zij konden de volgende dag hun reis voortzetten.

Van de stoker Wesselink uit Amsterdam werd gemeld dat hij aan dij en arm gewond is, maar niet ernstig. In oktober 1901 lezen we echter in de krant dat hij "ernstig aan het hoofd en beenen werd gewond en nog steeds aan erge duizelingen lijdt". Hij moet in het ziekenhuis te Amsterdam "ene operatie aan de hersenen (trepanatie) ondergaan".

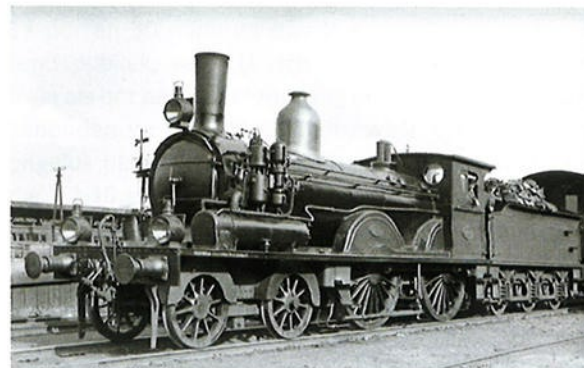
WONDERLIJKE REDDING

Behalve mejuffrouw Motké moest ook een andere dame worden uitgezaagd uit de brokstukken. Het duurde anderhalf uur om haar los te krijgen waarbij ze vreselijk kermde. Dr. de Roock meende daarom met een zwaargewonde te maken te hebben. Hij was dan ook zeer verbaasd dat "toen zij bevrijd was, opstond en met loshangende haren in het rond danste; zij was ongedeerd".

De machinist Van de Graas, "die tot op het laatste ogenblik op zijn post bleef", bleef ongedeerd. De conducteur J.J. Verheij uit Amsterdam liep een sleutelbeenfractuur op. De stoker Wesselink liep als gezegd een spierwond op aan de dij. De conducteur van de stoptrein had een niet ernstige hoofdwond.

ONDERZOEK

Op zondagochtend stelden de heren mr. Stolk, rechtercommissaris, Van der Velst, substituut-officier en Josselin de Jong, substituut-griffier, een onderzoek in. Zij namen onder meer een verhoor af bij Jan de Vries en Evert Evers. In de loop van de zondag brachten ook de heren Van Has-selt, Nierstrasz en Schadd van de H.I.J.S.M. een bezoek aan de plaats van het ongeluk.

Snelreinelocomotief van het type HSM 350 - 408

"Den geheelen dag werd voortgegaan met opruiming van de vernielde wagens. Vooral het losmaken van de locomotieven leverde veel bezwaar op daar ze als het ware in elkander geschroefd zaten. De stootblokken waren verpletterd alsof het glas was, de buffers afgeknapt als uit de ijzeren platen gebogen en gescheurd als bordpapier".

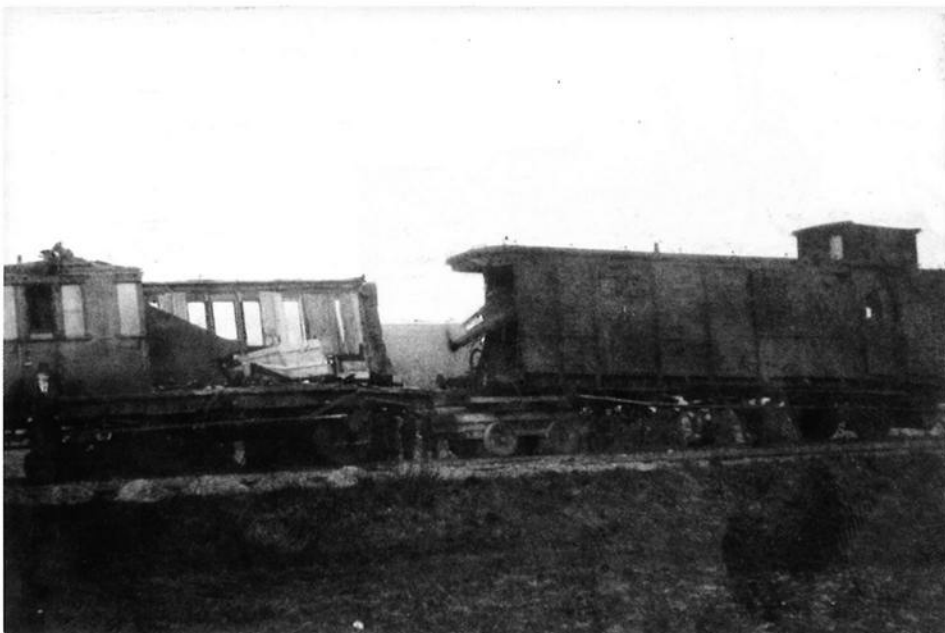
GETUIGENVERSLAG

In de Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant stond een verslag van een dame die in de trein zat tijdens het ongeluk: "Plotseling voelen we een hevigen stoot, we vliegen op en door elkaar, bagage en mensen". "Ik begreep dat er een ongeluk was gebeurd, dacht aan verminking en gaf een langen doordringenden gil". "Ik ging evenwel de coupé uit om iets meer te hooren, liep door het zware grind en zag op een paar meters afstand een verwarde massa planken en wagens, door fakkels verlicht. Zonder te begrijpen wil ik nader komen en stiet met mijn voet tegen een lijk, dat van een heer, dat verlaten en met het gelaat tegen den grond lag". "Een akelig gekerm komt op uit een

verwarde massa van planken en banken". "Er zou een trein uit Apeldoorn komen die ons van het stationsgebouwtje verder zou brengen. We gingen daar dus heen, langs het tooneel van jammer en vernieling". "Wie maar wilde gaf ik een glas water, maar goddank, daar kwam langzaam snuivend een trein voor. Wij stormden naar binnen." Nu dachten we eigenlijk pasten volle aan den angst van hen die ons te Enschede wachtten. Zou men 't al weten? Dat bleek ons gauw genoeg, in Deventer zwart van de mensen, die met angstige gezichten naar binnen keken, toen zij een gewonden heer bij ons in de coupé zagen".

MEDELEVEN

Burgemeester mr. H. Crommelin ontving op 24 december een telegram van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina. Hierin stond dat zij "met deelneming van het spoorwegongeluk alhier had vernomen, en gaf tevens den wensch te kennen, telegrafisch bijzonderheden omtrent het ongeval te vernemen en omtrent den toestand der gewonden te worden ingelicht." Reeds op 27 december werd een advertentie in verschillende kranten geplaatst

Enige bekende foto van het treinongeluk in 1900 (fotokaart).

met de oproep aan passagiers van de sneltrein om een bijdrage te geven aan het dienstpersoneel vooral de machinist, als dank voor hun optreden waardoor het aantal slachtoffers beperkt is gebleven. Een verontwaardigde passagier die in de stoptrein had gezeten schreef in een ingezonden brief dat het personeel van die trein "die de handen flink roerden en hielpen zooveel in hun vermogen was" in Apeldoorn niet eens een kop koffie op kosten van de H.I.J.S.M. kregen, omdat ze niet gewond waren. Verder schreef hij dat er in Twello van alles ontbrak. Er was geen licht. De dokter uit Twello kwam met zijn acetyleen fietslantaarn. De flambouwen die in de bagagewagen lagen, waren volstrekt onvoldoende. Ook "moesten zagen, bijlen, dommekracht etc. in het dorp ge-

requireerd worden" voordat met de reddingsactie kon worden begonnen.

SCHULDVRAAG

Ruim een week na het ongeluk wijst de H.I.J.S.M. na onderzoek ook de machinist van de sneltrein aan als (mede)schuldige. Hij was, in strijd met de voorschriften, niet gestopt na het horen van de knalsignalen. Hij stopte pas toen hij ontdekte dat hij op verkeerd spoor reed. De wisselwachter Evert Evers werd op de avond van het ongeluk door de burgemeester gearresteerd, doch later weer op vrije voeten gesteld. In Het Volk, dagblad voor de arbeiderspartij, wordt op 28 december een kritisch stuk geplaatst over de werktijden en beloning van spoorwegpersoneel. "Zoo mag o.a. des Zondags de wisselwachter te Twello

17 uur en 30 minuten dienst doen! Reizend publiek, voelt U zich veilig in den trein als het personeel zoo lang in 't gareel gehouden wordt?" "Te Twello, waar het ongeluk plaats had, is een wisselwachter die f 1,10 per dag verdient en de tweede wisselwachter ontvangt vijf en tachtig centen (f 0,85) per dag, waarvoor hij zijn deel heeft in de beveiliging van ongeveer 30 treinen dagelijks."

Men besluit met de opmerking of het niet nodig is dat de Staat de exploitatie der spoorwegen overneemt en verbetert en dat de kiezers van 1901 er rekening mee houden dat ze stemmen op kandidaten die voor de overname zijn.

De wisselwachter Evers, 31 jaar en de waarnemend stationschef, de 21-jarige De Vries werden disciplinair gestraft, resp. met 5 en 2 dagen inhouding van het dagloon. De eerste werd verplaatst naar Apeldoorn als gewoon 'stationswerker'.

Op 23 januari 1901 was het treinongeluk onderwerp van een openbare behandeling bij de rechtbank te Zutphen. De waarnemend stationschef J. de Vries werd ten laste gelegd zich niet te hebben overtuigd, dat de stand der wissels in de avond van 22 december goed was. De wisselwachter Evert Evers werd beschuldigd de wissels niet goed te hebben geplaatst.

Jan de Vries werd bijgestaan door jhr. mr. B. de Jonge, advocaat te Zutphen en Evert Evers door mr. H.G. Jordens uit Deventer.

RECHTSZAAK

De Vries verklaarde dat hij om 8.50 uur bericht ontving dat de treinen in Twello zouden kruisen. Hij had aan Evers bevel gegeven om eraan te denken dat trein 972

op het rechte spoor en trein 238 op het kromme spoor zou binnenkomen. Hij had echter niet aan Evers gezegd dat hij het wissel moest omzetten. Evers mocht niets doen zonder bevel, maar mocht wel het wissel omzetten als hij wist op welk spoor de trein binnenkwam. Beklaagde Evers erkende vergeten te zijn het wissel op het kromme spoor te zetten.

De machinist van de sneltrein werd alleen als getuige en niet als verdachte gehoord. Hij verklaarde dat de sneltrein gewoonlijk op het rechte of doorgaande spoor komt. Hij verklaarde die dag met ongeveer 44 km/h te hebben gereden. Op een opmerking van de president van de rechtbank dat hij de trein onmiddellijk had kunnen stoppen bij het horen van de knalsignalen geeft de getuige als antwoord: "Als dit altijd werd gedaan, dan komt men nooit op tijd". In totaal werden zes getuigen, twee deskundigen en drie doktoren gehoord.

Na het getuigenverhoor vroeg het O.M. voor de eerste beklagde vrijspraak. Voor de wisselwachter, "die de onmiddellijke oorzaak van de botsing is geweest (door de seinen veilig te zetten zonder het wissel om te zetten) requireerde het O.M. een hechtenis voor den tijd van drie maanden".

De advocaten vroegen vrijspraak voor beide beklagden "op grond o.a., dat de schuld van het ongeluk niet enkel te wijten is aan deze beklagden, maar ook aan anderen, die niet door het O.M. zijn gedagvaard, in casu, de chefs te Apeldoorn en te Deventer en de machinist van den sneltrein".

De uitspraak van de rechtbank te Zutphen van 30 januari 1901 wijkt af van de eis van

het O.M. De waarnemend stationschef De Vries en de wisselwachter Evers werden ieder tot zes weken hechtenis veroordeeld.

EENS EEN SPOORWEGMAN...

Zowel Jan de Vries als Evert Evers bleef na het ongeluk werkzaam bij de spoorwegen. Jan de Vries, woonde ten tijde van het ongeluk te Oldenzaal. Hij was op 16 februari 1879 geboren te Utingeradeel als zoon van Romke de Vries en Mintje Jans Talman. Op 6 december 1911 trouwde hij te Enschede met Johanna Willemina Fijlstra. Hij is dan nog steeds spoorwegambtenaar. Het echtpaar kreeg op 21 oktober 1912 een dochter. Zij werd geboren in Noord Eschmarke, gemeente Lonneker. Hij overleed te Rotterdam op 11 november 1953, 72 jaar oud.

Evert Evers was 32 jaar oud toen het ongeluk gebeurde en hij woonde te Twello. In de kranten staat echter consequent de leeftijd van 31 jaar. Ook in het verslag van de rechtszaak te Zutphen staat dat hij 31 jaar oud is! Hij was geboren in Beekbergen op 1 augustus 1868 als zoon van Reinder Evers en Hendrika Pieters. Hij huwde op 4 februari 1893 te Apeldoorn met Geertruida van Essen. Zijn beroep is dan spoorwagearbeider. Het echtpaar kreeg elf kinderen waarvan er zes jong overleden. Een bijzondere samenloop van omstandigheden was dat vijf dagen na het treinongeluk

Evert vader werd van een zoon: Evert Jan. Bij zijn huwelijk was deze Evert Jan leerling-machinist. Opvallend is dat ook twee andere zoons een baan bij de spoorwegen kregen als stations-ambtenaar en treinconducteur.

De tragische gebeurtenis waarbij hun vader betrokken was heeft hun niet gehinderd in de keuze voor een baan bij de spoorwegen. Evert Evers overleed op 7 september 1921 te Apeldoorn, 53 jaar oud.

BRONNEN

- <https://en.wikipedia.org>: Twello train accident
- <https://perspoor.wordpress.com>
- Kronijck OKV, 1983, jrg. 6, nr. 1, blz. 9
- www.delpher.nl: Diverse kranten
- www.geldersarchief.nl: Arrondissementsrechtbank en Parket van de Officier van Justitie te Zutphen: Processen verbaal van terechtzittingen waarbij eindvonnis is gewezen, 1838 – 1929, nr. 175 (1901 januari - juli 17)
- www.wiewaswie.nl

DE TUINEN VAN BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
Koppelstraat 42
7391 AK Twello
T 0571 27 04 73
info@detuinenvanbosch.nl
volg ons:

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT
SINDS 1916
KORDERIJK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31
7391 EH Twello
0571 271851
info@korderijk.nl
www.korderijk.nl

AMBACHTELIJKE BAKKERIJ BRIL

De lekkerste
Gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst
Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

Kaart van de weg van Apeldoorn naar Zutphen, Thomkins 1816 (Gelders Archief)

Door Marten Brascamp

De Oude Zutphenseweg

De herkomst van de naam Oude Zutphenseweg laat zich gemakkelijk raden: het is een gedeelte van de oude weg van Apeldoorn naar Zutphen. Na de aanleg van de nieuwe straatweg in 1824 raakte de oude route als doorgaande weg in onbruik. De oude weg van Apeldoorn naar Zutphen slingerde zich vroeger over de hogere delen van het landschap. Komend vanaf De Kar ging de weg over de oude Sluinerweg, langs het toehok waar nu Bunte woont en vervolgens over de brug van de Stougraaf. Dan bij de Tuitert rechtsaf, de huidige Oude Zutphenseweg op. Rechts, waar nu de open weilanden liggen, lagen toen de heidevelden die zich uitstrekten tot Klarenbeek. Links, zover je kijken kon, de bouwen weilanden van de Withagen, met hier en daar nog restanten heideveld, wat hakhout en een aantal katersteden.

De weg werd vroeger beheerd door het ambt Voorst. Dat verzorgde het onderhoud van de weg en bekostigde dat door het verpachten van het recht op tolheffing.

Na 1824 veranderde dat. De nieuwe weg werd aangelegd en door het Rijk beheerd. Het ambt zag dat "de tol onder Voorst tot hiertoe ten behoeve dezes Ambts geheven wordende, zoude vervallen en waardoor de gemeente in hunne inkomsten een aanmerkelijk nadeel zoude komen te lijden". Er werd een commissie benoemd om Zijne Majesteit 'om eene billijke schadeloosstelling' te gaan verzoeken.

De Oude Zutphenseweg zag tegelijkertijd het licht. Hij kreeg al snel zijn huidige naam zoals blijkt uit een raadsverslag uit 1827: "Eindelijk gelezen eene Missive van de Heer Markenrigter van Gietel d.d. 3 April 1827, houdende verzoek te mogen weten, of De Oude Zutphense weg

Zicht op het oude heideveld ten westen van de Oude Zutphenseweg, 2018

bij de Vorstert onder Voorst, door de Burgerlijke Gemeente zal blijven toegeëigend, dan of dezelve zal blijven liggen ten behoeve van den Mark van Gietel, van dien dezelve afkomstig is. Er is besloten dat die weg aan de Gemeente zal blijven toegeëigend tegen genot der bepoting en de lasten daarop liggende".

BRONNEN

- Gelders Archief
- Archief gemeente Voorst

Katerstede de Derde Withagen, één van de vijf Withagens in het gebied ten noordoosten van de Oude Zutphenseweg.

DE GARELAER BIJ DE CLABANUS

Door Ans Burie-Gotink

Aan de Clabanusweg op de grens van de gemeente Voorst en Beekbergen staat de boerderij met de naam 'Het Goirle', een in witte kalkzandsteen gebouwde boerderij van omstreeks 1913. Hiervan circuleerde rond 1960 een Ansichtkaart. Dit erf dat oudtijds onder de buurschap Appen viel van het kerspel Voorst, lag bij de Klabanus of Clabanus, een voormalige brug over de Boven- of Loenense Beek, later ook wel Molenbeek genoemd (en verderop richting Voorst Voorsterbeek genoemd). De straat daar heet tegenwoordig Clabanusweg (Klarenbeek). De boerderij het Goirle is de opvolger van boerderij de Garelaer.

DE KLABANUSBRUGGEN

Clabanus of Klabanus, een gekke naam, afgeleid van een klapbrug of de naam van een persoon? Te vergelijken met Klaphekke/bij de Brug/en naam Janus? Wat dit laatste betreft: in 1738 trouwde een dochter van de Garelaer (Liesebeet Arents) met een Janus Hendriks. En klaphekken stonden op de grens van de enk, om de akkers te beschermen tegen loslopend vee; zo is er een boerderij 'De Klaphekke' in Tonden en in de Achterhoek zijn er ook diverse boerderijen met deze naam te vinden. De Klabanusbrug lag wel precies op de grens van twee voormalige kerspelen, namelijk die van Voorst en van Beekbergen.

De term verwijst echter ook naar een zeer belangrijk orgaan en schepper van nieuw leven. Of zou ene Anton Klabanus naar de brug vernoemd kunnen zijn, de grondlegger van de porno-industrie geboren in 1825? De naam wordt namelijk ook gebruikt in relatie tot onzedelijk gedrag. Wie het weet mag het zeggen....

Maar... de brug richting Loenen over het Apeldoorns Kanaal Zuid heet ook Klabanusbrug en deze staat zelfs op de gemeentelijke monumentenlijst van Apeldoorn. Deze brug ligt ook weer op een grens, namelijk die van het oude kerspel Beekbergen en Loenen. In een rapport van de gemeente Apeldoorn wordt over dit gebied het volgende vermeld: 'Tegen de oostelijke rand van de gemeente was vanuit de ontginningen in Voorst de hoeve Klabanus gebouwd', aan de Clabanusstraat en

vlakbij het Goirle. Een hoeve Klabanus? Volgens dit rapport begint de vestigingsgeschiedenis in dit gebied hoofdzakelijk in de 19e eeuw met de eerste bebouwing langs de Voorsterweg en de Loenense Beek (Middelste en Achterste Molen en Klabanus) en rondom Klarenbeek. Dat klopt want dit pand op adres Voorsterweg 287 is pas in de 19de eeuw gebouwd. Op deze plek stond eerder geen boerderij, zoals elders wordt aangenomen. Het huidige pand heeft zijn naam ontleend aan de oude naam Klabanus en dit blijkt tevens een oude veldnaam te zijn, al vermeld in 1625. De naam Klabanus duikt ook op in 1750 bij het plaatsen van de grenspalen: één werd er gezet bij de locatie van de brug. Een akte uit het jaar 1829 in het archief van de gemeente Voorst meldt het volgende: "R.W. Krepel, koperfabrikant, verkoopt aan de gemeente Voorst een stukje bosgrond, groot vier roeden en vier en vijftig ellen, schietende op het eind aan een stuk bouwland behorende onder het erve den Bluemink onder Voorst, bij de zogenaamde Clabanus, het stukje bosgrond gebezigd tot het aanleggen van een nieuwe weg en het daarstellen van de oprijt van een aldaar nieuw gelegde brug." Er was dus eerder ook al een bruggetje. En erve Bleumink is Does, een boerderij die al wel in de 17e eeuw vermeld wordt. Vermoedelijk onbekend is bij de opstellers van dit rapport (van de gemeente Apeldoorn) dat op de grens van de oude kerspels Voorst en Beekbergen ook een Klabanusbrug aanwezig was. Als er al een boerderij of huis in de huidige tijd op deze plek de naam Klabanus draagt, is dat een afgeleide van de veldnaam en/of het

De Klabanusbrug over het Apeldoorns kanaal in de Voorsterweg

bruggetje dat hier vroeger was. Bij beide bruggen met de naam Klabanus ging het oorspronkelijk om een draaibrug, een brug die open kan (klappen?), een klapbrug! En dat lijkt het meest waarschijnlijk, want taalkundig gaat het hier om een prefix (een voorvoegsel, in dit geval met kla-), hetgeen diende om een betekenis te versterken: kla-bans!

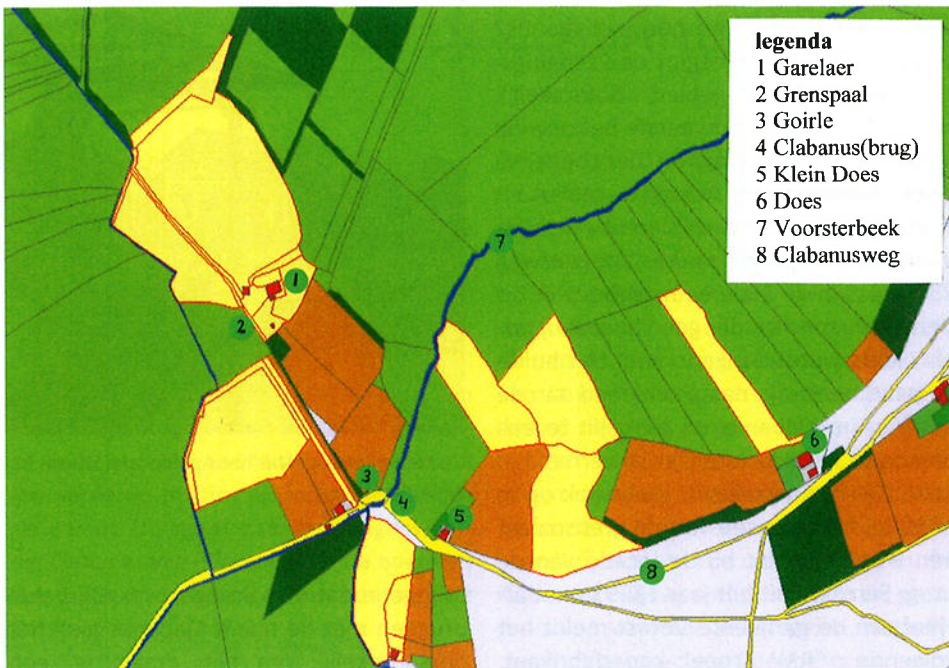
Direct voor het Goirle lag dus ook een Klabanusbrug, nu vervangen door een duiker onder de weg.

DE BOERDERIJEN GOIRLE EN GARELAER

De naam 'Het Goirle' voor de huidige boerderij bij de voormalige Klabanusbrug is een oude naam, die in de loop der tijden nogal varieerde van Garelaer tot Garel en 't Gaarle, Gaerle of Gaardel en nu het Goirle. De naam is afkomstig van een boerderij die hier al in het begin van de 17e eeuw vlakbij stond.

Het Goirle zoals het in 1913 is gebouwd nabij de Klabanusbrug

De geelgekleurde vlakken zijn eigendom van Arend Jansen Hofenk 1832 (Hispis)

Zo tekende predikant Hermannus Altius, toen hij net beroepen was in Voorst, in 1658 in het lidmatenboek van de kerk van Voorst de begrenzing of 'den uystersten Omloop' van het kerspel Voorst in een cirkel de namen van huizen en boerderijen in de verschillende buurtschappen, die bij de kerk en dus het kerspel van Voorst hoorden en die hij als pastor moest bezoeken. Altius vermeldde de namen van al deze grensboerderijen van het kerspel of de namen van hun bewoners. Helemaal westelijk noteerde hij in de cirkel de boerderij 'Het Garelaer'. De boerderij werd vanaf het midden van de 17e eeuw ingeschreven onder de naam Gaerle en Garel. Het perceel grond met de naam Garel was een land met 'eenig akkermaalsbosch'. De

naam lijkt volgens Dirk Otten een samenstelling van goor en loo. Het is wel zeker dat de naam van het huidige erve 'De Gaardel' (zoals deze nu op de kaart staat) of 'Het Goirle' (zoals deze nu op het huis staat aan de Clabanusweg) een verbastering is van de oude benaming Garelaer, 't Garel, Gaarle, met als oorspronkelijke betekenis waarschijnlijk wel goirle of goor, een veenachtig gebied, woeste grond, dat wil zeggen: niet ontgonnen grond. Ook is het goed mogelijk dat de naam feitelijk Gaarde was, hetgeen groenland betekent; denk ook aan boomgaard, aldus Otten. Maar daartegen pleit dat deze variant bij de gegevens over de voormalige bewoners (in de Doop-, Trouw- en Begraafboeken) niet voorkomt.

Vermoedelijk was de oude boerderij een driebeukig hallenhuis met een draagstructuur van gebinten en met een hoge steile kap met wolfseinden, rieten dak en lage zijmuren. Het zou mooi zijn als iemand nog over een afbeelding van deze boerderij beschikt.

De huidige boerderij met het witte kalkstenen voorhuis met de naam 'Het Goir-

le' is omstreeks 1913 gebouwd en staat direct aan de weg. Deze 'nieuwe' boerderij staat echter niet op dezelfde plaats als de oude Garelaer. Deze stond een stukje verder naar achteren in het land. Op oude kaarten is dit nog te zien, en ook nog zichtbaar aan de huidige perceelsgrenzen en aan het pad dat er naar toe loopt en daarnaast eindigt.

DE GRENSPAAL

Interessant is, dat de grens van de marke direct langs het perceel, waar de oude Garelaer lag, liep. De grenspaal van de voormalige marke is zelfs ter plekke nog aanwezig. Deze paal staat direct naast de locatie van de oude verdwenen boerderij de Garelaer. De grenspaal staat precies op de grens van de voormalige marke van Appen, kerspel Voorst, met die van Beekbergen. Op de Archeologische Beleidskaart Zuid van de gemeente Voorst staat een cirkel met de aanduiding Goirle op de verkeerde plaats, als men tenminste de locatie van de vroegere Garelaer bedoelt. De echte Garelaer lag ten westen van de beek, daar waar nu op de archeologische kaart een voormalige huisplaats aangeduid wordt. Deze huisplaats staat met naamsvermelding 'Het Garelaer' duidelijk weergegeven op de plattegrond van de kadastrale atlas van 1832 van Gelderland, Voorst sectie F, 1e blad, en ook de grenspaal wordt goed aangegeven. Andere grenspalen, op deze kaart van 1832 aangegeven, zijn waarschijnlijk al geruime tijd geleden verwijderd, omdat ze niet meer nodig waren om de grenzen te bepalen. De grenspaal bij de Garelaer staat niemand in de weg en heeft het 'overleefd'. Vaak was er vroeger sprake van houten palen, maar de paal bij de Garelaer is

van steen. Vanwege de beperkte houdbaarheid werden de houten palen in 1793 vervangen door Bentheimer steen en volgens de schrijvers van bovenvermeld rapport zijn deze stenen palen voorzien van de letters 'LOO' aan de bovenzijde en een nummer. Aan de Voorsterweg/Clabanusweg, Polsveenweg, Klarenbeekseweg, Dalkweg en De Kar zijn de palen volgens hen nog aanwezig. Zij tonen foto's van grenspalen van omstreeks 1950/60. Of deze paal letters heeft moet nog nader onderzocht worden. Op deze foto van 2014 is dit niet te zien. Op deze archeologische kaart staat de locatie van de Garelaer aangeduid als: verdwenen sinds 1832. Echter... de gemeenteatlas Kuyper, 1866, geeft

Stenen grenspaal kerspel Beekbergen/Voorst, locatie Garelaer

Aaltje Peters Hofenk en kleinzoon Hendrik Marinus Gotink 1920

DE BEWONERS VAN DE GARELAER

Van dit erf de Garelaer bij de Klabanusbrug was Aaltje Hofenk afkomstig, mijn overgrootmoeder. Aaltje Hofenk is geboren op grond waar lange tijd voorouders van mij geleefd hebben. Dit gaat terug tot zeker 1648, al waren dit niet allemaal Hofenks. Aaltje is van de zevende generatie op dit erf. Zij was een Hofenk.

In 1739 duikt de naam Hofenk in relatie tot de Garelaer voor het eerst op. Het gaat dan om Jan Derks die in 1739 getrouwd is met dochter Johanna of Janna Arends op de oude boerenhofstede het Gaarle. Deze Jan Derks blijkt de achternaam Hofenk te voeren. De voorouders van deze dochter Janna Arends, en dus ook mijn voorouders, woonden hier al begin 17de eeuw. Janna Arends is een achterkleindochter van Arent Hendricxs die al voor 1648 op 't Garelaer woonde. Hij wordt vermeld in de Verponding van Voorst in 1648: 't Gaerle, huijs, hoff, vijff schepel geseeijs, toebehoerende de vrouw van Nijenbeeck, verpacht

VERVOLG 'DE GRENSPAAL'

nog wel bebouwing aan en de Topografische Atlas Gelderland (nr. 433 Zutphen, verkend in 1886 en gedeeltelijk herzien in 1905) vermeldt 'Het Gaardel' nog steeds op de oude locatie. Het is onwaarschijnlijk dat het witte kalkstenen huis met de nieuwe naam 'Het Goirle' van 1913 een voorganger had op de huidige plek direct aan de weg. Aangenomen wordt vooralsnog dat het nu ruim honderdjarige Goirle de opvolger is van de oude Garelaer die ongeveer 200 meter achter de huidige boerderij lag. Dat betekent dat de Garelaer pas afgebroken is omstreeks 1913. Dit wordt bevestigd door een brief met de aanvraag voor de bouw van een nieuwe boerde-

rij op een terrein nabij de Clabanusbrug van 12 juni 1912 van J.W.A Bierens te Goudswaard, de toenmalige eigenaar, met de mededeling dat de bestaande gebouwen van 't Gaardel zullen worden afgebroken. Op deze kaart van 1832 is ook Klein Does te zien dat direct grenst aan de percelen van de Garelaer. Op de hier aangehaalde archeologische kaart is dit Klein Does abusievelijk als Goirle vermeld (zie kaart op pagina 32). De gegevens over de voormalige bewoners geven meer duidelijkheid

aen Arndt Henricx voor dalers Tot schattonge. Noch heeft de voorschreven Arnt Henricx van gravinne van Stijrum 1 mudde geseeijs voor 4 dalers

Arent Hendricxs was dus in 1648 de pachter van het Gaerle dat toebehoorde aan de vrouwe van Nijenbeeck. Zijn vader was een Hendrik, maar of deze ook op het Garelaer woonde is niet aan te tonen, maar wel waarschijnlijk. Van deze Arent kunnen we hooguit drie kinderen traceren. Hij overleed op 6 oktober 1647.

Zoon Cornelis Arents op het Garel (zo genoteerd in het trouwboek Voorst) huwde met Hendersken Gerrits, dochter van Peter Gerrits uit Empe. Zij trouwden in fe-

bruari 1668 in Voorst en kregen tenminste tien kinderen. Bij hun trouwen staat de volgende aantekening: 'Dit is het eerste paar dat voor de nieuwe preekstoel is getrouwd' en daarmee wordt bedoeld op de Nederlands Hervormde Kerk van Voorst. Cornelis Arents is overleden op 23 augustus 1719.

De volgende generatie kent een Arent Cornelis op het Garel. Hij huwde op 26 april 1711 met Eva Jansen, dochter van Jan Jansen uit Voorst. Van Arent en Eva kan ik hooguit twee dochters vinden: Johanna of Janna (zeker) en misschien een Liesebet Arents. Arent zelf overleed op 6 oktober 1747 en Eva op 29 april 1760.

DE HOFENKS ALS GEËRFDEN IN DE MARKE VOORST/NOORD-EMPE

Het markeboek Voorst/Noord Empe geeft informatie over twee takken Hofenk die geërfden blijken te zijn in deze marke. Zij zijn dat op grond van bezittingen op de enk van Voorst, te weten Barvelink en de Seepel of Heese.

BARVELINK

In 1786 wordt Arent Jansen Hofenk, de zoon van Jan Derks en Janna Arends, vermeld in het markeboek van Voorst/Noord Empe als nieuwe geërfde voor Barvelink of Bolkshofstede op de enk van Voorst. Pas na 53 jaar neemt Martinus, zijn zoon, in 1839 zijn taak tijdelijk over met een onderhandse machtiging, en in 1849 treedt diens broer Peter Hofenk, de vader van Aaltje Hofenk, op als nieuwe geërfde. Arent Jansen Hofenk is overleden begin 1842 op 92-jarige leeftijd.

Voordat de Hofenks hier verschenen was een Jan Hissink geërfde van dit Barvelink. Vermoedelijk is dit Jan Jansen Hissink. Er kan een familierelatie bestaan tussen Arent Jansen Hofenk en de hierboven vermelde Jan Hissink. Is een van de vrouwen van Hofenk misschien een dochter Hissink? Er zijn er zelfs twee die in aanmerking komen: beiden dochter van ene Jan Jansen.... Een huwelijk was natuurlijk een mooie manier om geërfde te worden.

Daarvoor, vanaf 1725, was burgemeester Cuijper geërfde van dit goed en in 1752 is dit zijn echtgenote mevrouw Cuper. Zij werd opgevolgd door Jan Hissink in 1764 (deze is ook boerrichter vanaf 18 juni 1766) en daarna verschijnt in 1786 als nieuwe geërfde Arent Jansen Hofenk.

DE SEEPEL OF HEESE

Een andere Hofenk met een ander goed (de Seepel of Heese), eveneens op de enk van Voorst, in 1774, is Jochem Derks (een zoon van

De stuw in de beek nabij de Klabanusbrug met een houten grenspaal

Hun dochter Janna Arends zou met Jan Derks of Derksen (Hofenk) trouwen op 27 december 1739. Janna had echter ook een voorechtelijke zoon, Jan genaamd, naar zeggen van ene Jan Willems.

In 1749 staan als bewoners van het Gaerle ingeschreven Jan Derksen (Hofenk) en vrouw (Janna Arends), één kind in de leeftijd van 10-15 jaar, en één knecht. De woning bevat twee heerdsteden en er hoort vier morgen zandgrond bij. De pacht bedraagt f 12,-. Het kind, dat in de leeftijd van 10-15 jaar viel, was het voorechtelijke kind van Janna geboren in mei 1738.

Jan Derksen en Janna hadden een gezegend huwelijk want er zijn negen kinderen geboren. Zeker drie hiervan bereikten een hoge leeftijd, waaronder een tweetal zo-

nen. Deze twee, Arend Jansen Hofenk op de Garelaer en Derk Jansen Hofenk op de Lampe onder Klarenbeek, zorgden voor een flink aantal nakomelingen. De twee broers waren elkaars achterburen, want hun land zal zo ongeveer aan elkaar gegrensd hebben. Hun eerste echtgenotes blijken twee zussen te zijn, dochters van Evert Jacobs Bloemink (of Bleumink) en Johanna van Beek. Arend kreeg elf kinderen uit twee huwelijken, Derk spande de kroon met achttien kinderen uit twee huwelijken. Dit leverde heel wat Hofenkjes op, hoewel er ook velen al jong stierven. Peter Hofenk, geb. 28 dec. 1808 als zoon van Arend Hofenk en Maria Jansen, was in 1846 gehuwd met Zweerke van Schooten (uit Tonden). Zweerke van Schooten zou

na het overlijden van haar man in 1883 het aan het Garelaer grenzende Klein Does met bijbehorende landerijen aankopen.

DE LAATSTE BEWONERS VAN DE GARELAAR

Na Peter Hofenk wordt in 1889 zijn zoon Arend (geboren 1857) de opvolger op de boerderij de Garelaer. Op dat moment vindt de boedelscheiding plaats, drie jaar na het overlijden van Peter Hofenk. Het echtpaar Peter en Zweerke Hofenk heeft zeven kinderen gehad, waarvan het eerste kind, Maria, al heel jong overleed. Er kwamen daarna nog twee zonen en vier dochters, waarvan vooral de dochters een hoge leeftijd bereikten: we zien een 92-,

VERVOLG DE HOFENKS ALS GEËRFDEN IN DE MARKE VOORST/NOORD-EMPE

een neef van Jan Derks Hofenk). Hij is geërfde 'namens desselfs en onder de weduwe van Derk Jochems'. Diens vader Derk Jochems wordt genoemd in verband met dit goed in de periode 1750-1770. Ook dit zijn Hofenks. Derk Jochems betaalt in 1750 zijn novitiaat, hetgeen inhoudt dat hij op dat moment de nieuwe geërfde wordt van de Seepel/Heese. Hij volgt (zijn halfbroer) Wijer Hofenk op die in 1739 geërfde werd van de Seepel/Heese, maar als 'kapitalist' woonde op de Sonnenberg in het kerspel Wilp. Derk Jochems Hofenk woonde evenmin in Voorst/Noord Empe, hij was landbouwer en woonde op erve het Sant of Zand, net ten zuidoosten van Twello. Zijn zoon Jochem Derks trouwde op 10 februari 1799 in Terwolde en woonde zelf op dat moment wel op de Seepel.

In 1789 is sprake van een huwelijk van Jacomina Derks Hofenk die 'thans (dus in 1789) ook te

Voorst woont'. Zij was de dochter van Derk Jochems Hofenk en Elisabeth Berends Ankersmit (en zus van bovengenoemde Jochem Derks) en zij was in november 1789 gehuwd met Teunis Hendriks in Voorst (de weduwnaar van Anna Alberts Hissink op de Hofstede en eerder weduwnaar van Elsken Derks).

De Hofenks komen we dus voor het eerst tegen in de archieven met betrekking tot de enk van Voorst in 1739: het markeboek Voorst/Noord Empe. Voor de Seepel/Heese zijn dit zijn achtereenvolgens Wijer (Jochems) Hofenk, Derk Jochems (Hofenk) en Jochem Derks Hofenk. Voor Barvelink is dat vanaf 1786 Arend Jansen Hofenk en vervolgens Martinus en Peter Hofenk. Deze heerschappen waren allen afkomstig uit Teuge/Twello/Wilp. De naam Hofenk is afkomstig van een boerderij met die naam. De naam komt voor in de doop- en trouwboeken van Twello

in de periode 1658-1811. In die hoek van de gemeente Voorst (Twello) moeten we het erve Hofenck zoeken, net ten zuidoosten van Teuge en ten noorden van de spoorweg, dus westelijk van Twello.

Geërfde zijn van de marke betekende zeker niet automatisch dat men er ook woonde. Arend Jan, Martinus en Peter Hofenk waren achtereenvolgens geërfden van Barvelink en woonden daar evenmin. Zij woonden op de Garelaer.

VERDELING VAN DE MARKE VOORST/NOORD EMPE

Peter Hofenk staat ook op de lijst van de verdeling van de marke van Voorst/Noord Empe van 1855. Hij mag een stukje land kopen samen met H. Tappers (sinds 1835 vermeld als geërfde van het Wolberinck) voor f 300,- en er wordt een gedeelte 'aan den ouden weg dat bij zijn huis

is gelegen afgestaan aan hem circa één roe vijf el, mede tegen 12,5 cent de oude roede'. Verder krijgt hij net als de andere gewaarden van de marke een deel van de te verdelen grond en een bedrag uitgekeerd. Het totale bedrag dat uitgekeerd wordt aan de geërfden bedraagt na aftrek van diverse posten (voor de armen, voor onderhoud wegen in Voorst, etc.) f 2809,50 en ongeveer drie bunder grond (na aftrek van het gebied Klein Amsterdam waar de hutten van de armen stonden; dit werd overgedragen aan de NH kerk). De grond is per loting verdeeld, Peter Hofenk trok nummer 29. Hij was geërfde van deze marke op grond van het goed Barvelink op de enk van het dorp Voorst (sinds 5 mei 1849). Barvelink had recht op 1 waar in de marke.

Het Goirle aan de Clabanusweg 24 in Klarenbeek met de locatie van de voormalige Klabanusbrug

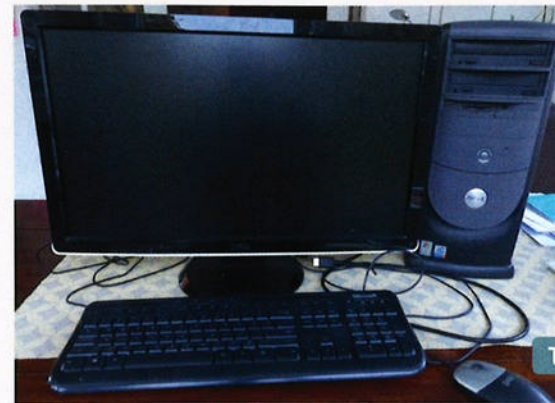
95-, en zelfs een 100-jarige dochter! Maria kwam terecht op de Tesse in Empe door haar huwelijk met Nicolaas Olthoff, Truike trouwde met Gerrit Jan van Beek van De Pothof (tegenover de Ankersmit in Noord Empe) en een nazaat van de bekende kostersfamilie in Voorst, Johanna trouwde met Jacob Slijkhuis in Brummen, en de jongste dochter Aaltje bleef in Voorst en kwam wonen op het Noetelsvelt door haar huwelijk met Hendrikus Gerlach. Truike en Aaltje werden zelfs burens, beiden woonden op de Gravenstraat. In 1889 kocht Zweerke het naast de Garelaer gelegen Kleins Does. Zij overleed in 1895. Hoewel Klaas Hofenk acht jaar ouder was dan Arend Hofenk erfde hij toch niet de boerderij. Misschien had zijn moeder in 1889 Klein Does voor een van de beide zonen gekocht. Hoe het ook zij, Arend was gehuwd en Klaas niet en hoewel Arend acht jaar jonger was dan Klaas erfde hij de Garelaer en kocht zijn broer en zusters uit. In 1912 wordt de Garelaer verkocht en in mei van dat jaar vertrekt Arend naar Oe-

ken, gemeente Brummen. Zijn broer verhuist met hem mee en blijft ongehuwd. De Garelaer wordt niet alleen verkocht maar ook afgebroken. De nieuwe eigenaar J.W.A. Bierens te Goudswaard (Zuid Holland) doet een verzoek om vergunning in juni 1912 voor de bouw van een nieuwe boerderij aan de weg op 'een terrein nabij de Clabanusbrug'. De bestaande gebouwen van de boerderij 't Gaardel' werden afgebroken!

BRONNEN

- Cultuurhistorische atlas Buitengebied Het Woud, gemeente Apeldoorn, bureau SB4/ARCX, Bureau voor historische tuinen, parken en landschappen, ir. Eric Blok en ir. Kees van Dam, 2010. <http://www.coda-apeldoorn.nl/fileadmin/files/pdf/CHA/buitengebieden/cha>
- Oudheidkundige Vereniging De Marke, Klabanus, door Willem Klomp
- Gelders Archief/kernplaatsen/Klabanus
- Taal en letterkunde (66) 1949, tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, Idioticon, Cornelussen-Vervliet, pagina 606
- D.Otten, Boerderijnamen in Voorst, IJsselacademie Kampen 2009, pagina 60 en 21
- Verpondingskohieren Kerspel Voorst 1648, 1716, 1749
- Hermsen Mr. J.H., Onder den clockenslach van Voorst, 1993, Voorst
- Doopboeken Voorst 1678, 1843, 1849
- Foto's uit Coda beeldbank
- Vereniging Veluwe Geslachten Trouwboek Voorst nummer 15
- 1512 Lyst of Cedulle van 't Ampt van Voorst Vervattende de huysen, personen &c. In dato 1749; "Gaerle" folio 23
- Herengoederen op de Veluwe, deel 4, pagina 753,754. Vereniging Veluwe Geslachten
- Gemeentearchief Voorst
- Gelders Archief DTB Trouwen
- Markeboek Voorst/Noord Empe

Kaarten, foto's en nieuwe fotografie zijn aangeleverd door de auteur, behalve de foto's op pagina 30 (foto OKV), 31 en 36 (fotografie Frans C. Nelis).

Knöppies-ding

TONE MOES VERTELT

D'er hangt 'n wat humeurige stemming op de Beusekamp, de grote boerderieje van Jannus van de Kamp. Hee is vanmorgen al met 't verkeerde been uut berre estapt. Zon buuje giêt bie Jannus zo mar niet veurbie. 't Is ondertussen tien uur en zien vrouwe Reintje brengt knelis de knech een köppie koffie op de daele. As Reintje dat niet dut dan krig de vaste knech en ok 't lösse personeel niks. Jannus vindt dat niet neudig. Hee gunt ze de koffie wel mar niet de tied om ut op te drink'n. As Reintje de koffie veur Jannus indut legt ze ok altied de post d'erbie. 't Landbouwblaadje leg hee opziet veur vanaovond. Zien kleinzönne is t'er ok, die hef de halve dag vrie van schole. "Wanneer gaot ze noe nog naor schole" moppert Jannus. "Zee leert tegenwoordig niks meer. Zie kunt nog niet ens reken'n". Dan zeg hee tegen dat jochie van zes jaor, "hoevölle is twaalf keer twaalf". 't Kereltie kik wat bedremmeld en drinkt gauw zien chocola op. Ja oma Reintje verwent 'm wel. Dan kump ut. Jannus hef de briëf van de belastingen elezen wao-

rin mee-edeeld wot dat alles via de computer zol gaon. Noe was Leiden in last. Jannus wol niks van een computer weten. Reintje had wel een olde computer staon waor ze altied spelleties op deed, mar verder ging de computerkennis in huize de Beusekamp niet. Dus gemopper en daor is Jannus goet in.

De zesjaorige kleinzönne zeg echter: "Opa das hillemaole niet moeilik, ik helpe oe wel". Dat kan natuurlik niet zo'n jochie met zien belastingen knooi'n.

Jannus hef de koffie op en giêt naor buten. Reintje zeg tegen de kleinzönne; "Gao mar met opa mee". Het jochie vrög aan Jannus; "Opa knup ie mien de veters êven dichte". Noe reageert Jannus weer. "Hee kan wel op zon knöppies-ding drukken mar nog gien veters dichte knup'n". "Ja maar opa ik heb anders altied klittenband" zegt het knulletje. Waorop Jannus reageert met; "Ja met zulke troep leer ie ok niks".

SPORTVERENIGING TERWOLDE 100 JAAR

Door Jan Lubberts

Het voetballen in clubverband ontstond net voor de Eerste Wereldoorlog: De eerste vereniging kreeg de naam Taveno, Tot Aangename Verpozing En Nuttige Ontspanning. Deze club had het moeilijk. Het grootste probleem was een voetbalveld en niet te vergeten de financiën. Tijdens de oorlog ging de club ter ziele. De meeste spelers moesten in militaire dienst zodat men niet meer over voldoende spelers kon beschikken. Na de Eerste Wereldoorlog kwam er weer leven in de voetbalwereld van Terwolde. Er werd weer gevoetbald. Maar clubjes zoals de Grasschoppers, Spekhoek en omgeving, Devo, een zaterdagclubje aan de Wijkseweg, hadden geen bestaansrecht. Nadat verschillende namen de revue waren gepasseerd bleef de club

met de naam T.E.V.E.O. over, Tegen Elke Vereniging Een Overwinning. Een echte voetbalclub kwam niet tot stand. Hiervoor waren twee belangrijke oorzaken. Ten eerste te weinig voetballers in een buurt en ten tweede het eeuwige probleem van een voetbalveld. Geld voor een bal was ook een moeilijkheid. Bovendien deed een aantal jongelui niet mee uit godsdienstige overwegingen. De meesten moesten op zaterdag werken en zodoende voetbalde men alleen op zondag.

De huidige sportvereniging Terwolde werd direct na de Tweede Wereldoorlog opgericht. De nieuwe naam was het gevolg van de fusie tussen de voetbalvereniging T.E.V.E.O. en de gymnastiekvereniging de Spartaan. Uiteindelijk kwam het tot

SV Terwolde bestaat in 2019 100 jaar: deze jongens vormden een team in de jaren 50

Gymnastiekvereniging De Spartaan tijdens een jubileumuitvoering rond 1933

de oprichting van een voetbalclub. Men was met de pet Terwolde rond geweest voor geld om een bal te kunnen kopen en ging op zoek naar een voetbalveld. De bal kwam er en een veld werd gevonden achter de Lelie waar nu de muziektent staat. Uit de eerste periode zijn geen notulen bekend. Alles werd onderling geregeld vanuit de schoenmakerij Van Vredenberg aan de Dorpsstraat.

DE SPARTAAN

De Spartaan was niet tot stand gekomen door een aantal enthousiastelingen zoals de v.v. T.E.V.E.O. De Spartaan werd opgericht door de vereniging Ons Dorpshuis. Deze vereniging stichtte het eerste dorpshuis van waaruit allerlei activiteiten werden georganiseerd zoals het geven van cursussen, lezingen, vergaderingen, toneel enzovoort. Deze vereniging onder de bezielende leiding van de huisarts

P.J.A. van der Pot organiseerde al deze activiteiten tot verspreiding van nuttige en maatschappelijke kennis. Zij richtte naast een bewaar(kleuter)school ook een gymnastiek- en atletiekvereniging op met de naam de Spartaan. Het was evenals de voetbalvereniging een bloeiende vereniging. Na het opheffen van de vereniging Ons Dorpshuis ging de Spartaan zelfstandig verder. De afdeling gymnastiek oogstte veel succes, maar de afdeling atletiek leed een zorgelijk bestaan.

DE FUSIE

De v.v. T.E.V.E.O. en de Spartaan vonden elkaar op het vlak van een eigen accommodatie. De voetbalvereniging wilde af van elke keer ergens anders voetballen en streefde daarom naar een eigen sportcomplex. De Spartaan wou de afdeling atletiek nieuw leven inblazen en dacht daarbij in dezelfde richting. Er werd een sportveld-

Impressie van clubgebouw SV Terwolde "het Trefpunt" en het logo van 100 jaar S.V. Terwolde.

comité in het leven geroepen waarin beide partijen zitting hadden. Als onpartijdig voorzitter werd bovenmeester (hoofd der school) Enklaar benoemd. Het resultaat was dat er een mooi sportcomplex aan de Achterknap (Everwijnstraat) gerealiseerd werd. Dit complex kreeg in de loop van de tijd de naam Woldermarck. Helaas heeft de atletiek hier geen baat bij gehad. Wel werden er nieuwe afdelingen opgericht die allemaal functioneerden onder de vlag van Sportvereniging Terwolde. Zo kwam er damesvoetbal, maar dat was van korte duur. Later kwam er opnieuw damesvoetbal met een groot aantal deelnemers. Een afdeling trimmen aanschouwde ook het levenslicht. Een afdeling volleybal werd opgericht met in de beginfase veel succes. Een bloeiende afdeling wandelen heeft ook een tijd lang deel uitgemaakt van de sportvereniging. Er kwamen afdelingen korfbal en tafeltennis. Allerlei vormen van sport komen en gaan dus.

Het dorp Terwolde is niet groot genoeg om al deze afdelingen een plaats te bieden. Na een bloeiperiode verdwijnen ze vaak weer. Soms een landelijk verschijnsel soms plaatselijk.

Op dit moment (2019, red.) heeft de sportvereniging ook een dansafdeling. De jongste groep in de leeftijd van drie tot vijf jaar, maar ouderen kunnen hier ook terecht. Zo heeft de sportvereniging een wisselend bestaan opgebouwd met diverse afdelingen. Zij heeft hoogte- en dieptepunten gekend. We kunnen met een gerust geweten stellen: een vereniging die aan de eisen en wensen van het dorp voldoet, waarbij zij zich aanpast aan de landelijke ontwikkelingen op sportgebied.

NOTULEN 11 APRIL 2019 ALGEMENE LEDENVERGADERING

1. OPENING

De voorzitter opent de 45e jaarvergadering om 19.30 uur. Er zijn twee afmeldingen binnengekomen. De presentielijst is door 40 leden ondertekend.

Als eerste wordt het resultaat van de schriftelijke stemming over de statutenwijziging bekend gemaakt: er zijn 639 stemmen voor wijziging van de statuten uitgebracht. Het ledenaantal is op dit moment 917. Daarmee is het een geldige stemming omdat minimaal 2/3 van het ledenaantal (611) nodig was volgens de oude statuten. Het nieuwe artikel 15, lid 3, luidt daarmee als volgt:

3. *Tot wijziging van de statuten kan slechts worden besloten door een Algemene Ledenvergadering met een meerderheid van ten minste twee/derde van het aantal uitgebrachte stemmen.*

Het bestuur dankt de leden voor de grote betrokkenheid en fantastische respons op deze schriftelijke stemming. In het bijzonder worden Wim Wassink, Ab Peppelenbos en Gerrit Rutgers bedankt voor de organisatie van de stemming!

2. NOTULEN JAARVERGADERING 2018

De notulen van de jaarvergadering 2018, worden zonder opmerkingen goedgekeurd

3. JAARVERSLAG 2018

De inhoud van het jaarverslag geeft geen aanleiding tot het stellen van vragen. Het verslag wordt dan ook bij acclamatie vastgesteld.

4. FINANCIËEL JAARVERSLAG 2018

Het financieel verslag over 2018 wordt bij acclamatie goedgekeurd.

5. VERSLAG KASCOMMISSIE

Voorzitter leest verklaring voor van de kascommissie waaruit blijkt dat de leden een juiste weergave van de administratie aangetroffen hebben. Zij danken de heren Huisman en Peppelenbos voor hun nauwkeurige werkwijze en stellen voor het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid. De aanwezige leden van de commissie bevestigen dit. Het bestuur wordt middels applaus decharge verleend.

Benoeming kascommissie 2019

Frans Haagen is aftredend, waardoor Fred Liese nu zijn plaats inneemt. Als reserve heeft vorig jaar Bert van de Zedde zich al opgegeven. De kascommissie bestaat nu uit: Be van Triest en Fred Liese met als reserve Bert van de Zedde

6. BEGROTING 2019

De begroting wordt middels acclamatie goedgekeurd.

7. BESTUURSSAMENSTELLING

Penningmeester Wim Huisman is aftredend maar wel herkiesbaar zolang het bestuur nog geen nieuwe penningmeester heeft gevonden. In verband met zijn werkzaamheden wordt het Wim te druk. Zijn termijn wordt met applaus verlengd.

8. PRESENTATIE WERKGROEPEN

Middels een Power Point presentatie stellen de werkgroepen zich voor zodat dit de vergadering ook een kijkje geeft wat er zoal binnen de OKV gebeurt. De vergadering stelt dit zeer op prijs en neemt de uitloop in het programma dan ook voor lief. Nieuwe aanmeldingen voor de werkgroepen kwamen in de pauze nog niet binnen maar velen beraden zich hier natuurlijk nog op.

9. RONDVRAAG

De heer Klunder vraagt hoe de OKV aankijkt tegen de aanpak van het landschap in het Fliertdal en de aanleg van zonneparken in deze omgeving. De voorzitter antwoordt dat de OKV daar geen beleid heeft geformuleerd. Mocht de heer Klunder behoefte hebben aan historisch materiaal (foto's, kaarten), dan kan de OKV die beschikbaar stellen. Het is aan de heer Klunder zelf om bijvoorbeeld via het Voorster Nieuws steun te zoeken voor zijn plannen. Mevrouw F. Muller vraagt hoe het mogelijk is om als vrijwilliger te helpen bij de OKV als je nog in het werkzame leven zit, daar het vrijwilligerswerk altijd overdag plaatsvindt. De voorzitter antwoordt dat deze vraag vaker wordt gesteld. Eventueel zijn er mogelijkheden om buiten de gebruikelijke kantoortijden op het OKV kantoor werkzaam te zijn, maar, omwille van de veiligheid, alleen als er meerdere personen aanwezig zijn. Aanvullend antwoordt Auke Vlietstra dat de Groep Sonnenberg (Nijenbeek) altijd op zaterdag bijeenkomt en ook het gidsenwerk op de Nijenbeek op zaterdag en zondag is.

10. SLUITING

De voorzitter dankt ieder voor de inbreng en aandacht en sluit de vergadering om 21.10 uur.

LEZING

Na de pauze is er een boeiende lezing over "de Bij en Wij" verzorgd door Gé Veen.

Ontdekkend op weg

Wij gidsen in het wisselende stroomgebied van de IJssel met dijkhuisen, landgoederen, kastelen en vroege ontginningen van **landbouw en veeteelt**. Wij laten **Veluwe, Salland** en delen van de **Celderse Achterhoek** zien in ieder jaargetijde en vertellen de verhalen en sagen die in deze gebieden de ronde doen.

teer jaargetijde maakt de streek net weer anders. Ontdekken we nieuwe plekken en vergezichten. Boerderijen met lanternkamers te kust en te keur. Verhalen van bijzondere momenten, personen en gevechten om bezit. Dat is wat Veluwe, Salland en Gellense Achterhoek u bieden... een reis van grootste waarde voor streek en mens.

"De gids stapt bij u in en neemt de tijd om tijdens de rondrit te vertellen over omgeving en mens."

Een toer duurt maximaal 2 uur.

E info@zedwell.nl T 05 - 53 67 85 62

www.zedwell.nl

Horstink
KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

- Luxe woningbouw
- Aan- en verbouw
- Complete badkamers
- Utiliteitsbouw
- Restauratie
- Onderhoud

De kwaliteitsbouwers van Horstink maken het!

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ
brasserie

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz

Met liefde kan alles...

BREIN RECLAME!
WWW.BREINRECLAME.NL

ontwerp printwerk belettering
textiel websites

Koppelstraat 2 Twello
Tel. 0571-280747
www.breinreclame.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61